

REVISTA LITERARĂ

APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ.

Abonamentul : Pe un an, 20 lei; pe 6 luni, 10 lei; pe 3 luni, 5 lei.

DIRECTOR :
ST. VELLESCU.

Redactor-Administrator :
TH. M. STOENESCU.

SCRISORILE
ne francate se refuză.

REDACTIA SI ADMINISTRATIA
PASAGIUL ROMÂN, No. 3 BIS.

ABONAMENTELE
se plătesc înainte.

CUM SE JUDECA OPERILE DE ARTA

— PICTURĂ, SCULPTURĂ, ARCHITECTURĂ. —

(Conferință ținută la Ateneul Român).

În Muzeul nostru, în rarele noastre expozițiuni artistice, în saloanele unde întâmplarea aruncă din când în când câte-o operă de artă, am fost adese ori izbit de ciudata judecată, ce se făcea de privitori operilor expuse.

Aceasta m'a îndemnat să aleg de subiect : *Modul cum se judecă în genere operile de artă și cum ar trebui să fie judecate*; — subiect, care va da naștere cercetărei asupra rolului ce'l îndeplinesc artele în instrucția și educația popoarelor. Acest subiect îmbrățișând însă mai întreaga știință estetică și istoria artelor, ar fi cutezător a încerca a'l trata într'o singură conferință. Mă voi crede fericit numai dacă voi izbuti a atrage atențiunea asupra punctelor principale, arătând regulele, ce se cer a fi cunoscute pentru judecata unei opere de artă.

Declar mai din'nainte însă, că sunt vrăjmașul tuturilor acelor pretinse școale noi de *luminiști, impresionști și intenționști*, care ascunzându-și neștiința sub pavăza pretinsului progres modern, fac din artă o

sclavă a naturii, iar nu regina ei, cum trebuie să fie.

Declar că în artă, nu împărtășesc opiniunea, că trebuie cineva să fie condus de gustul adese-ori rătăcit al maselor, ci din contra trebuie să urmeze legilor impuse de artă. Sunt însă convins de adevărul, că arta unei națiuni nu poate să-și ia toată dezvoltarea sa, de cât atunci când exprimă ideile, credințele, aspirațiunile acelei națiuni.

De aceia mă înclin cu respect înaintea operelor lui Phidias, lui Michel Angelo, lui Raphaël, lui Tițian, lui Rembrandt, lui Rubens și ale altor câți-va regi ai artei, între care, unii prin frumusețea formei, alții prin frumusețea colorării, alții prin jocul energic al umbrei și al luminei, având și ei ca vecinic model al creațiunei lor tot *natura*, au știut s'o interpreteze, aleasă, idealizată, și, servind cu geniul lor mărirea și gloria patriei, au lucrat într'același timp pentru mărirea și fericirea omenirii întregi

Cum se judecă operile de artă? — Când observăm cum se judecă operile de artă,

mărginind exemplele noastre numai asupra artelor plastice, adică asupra picturii, sculpturii și arhitecturii, constatăm că chiar la națiunile cele mai înaintate în cultură, ele se judecă după impresiunea și gustul particular al fie-cărui judecător.

Cum însă ar trebui să se judece? — Cu cunoștința legilor de care s'au servit artiștii cari au făcut acele opere. De o dată această pare ceva paradoxal sau cel puțin pretențios, căci ar trebui atunci ca criticul sau judecătorul vorbind de cutare oră cutare pictură, sculptură oră arhitectură, să fie el însuși pictor, sculptor. oră arhitect. Nu voim a zice tocmai așa, — dar ca judecata cui-va să poată fi ascultată și crezută, trebuie ca judecătorul să aibă o cunoștință lămurită de acele legi generale, care sunt indispensabile la concepțiunea și la executarea oră carei adeverate lucrări de artă. Trebuie să cunoască limitele unde începe și unde se mărginește domeniul fie-cărei arte. Trebuie apoi să fie înzestrat cu simțul frumosului, și să fi avut ocaziune, prin lungi studii, să și facă educațiunea acestui simț, adică să și fi format *gustul*.

Dar atunci, se va zice, dacă trebuie cui-va atâtea cunoștințe ca să devie numai critic de artă, de ce să nu se facă mai bine artist? Cine îl oprește? Incerce! — Incercarea nu costă, dacă are talent, de cât vr'o 10 sau 15 ani de muncă, ca să începă. Altmintrelea natura, eternul nostru model este tot-d'auna voioasă; nu oprește pe nimeni s'o privească și s'o copieze. Rămâne numai să înveți a o vedea, să înveți a'i ghici secretele. Mâna-ți rebelă să învețe a-i reproduce aspectele, cum le vede inteligența, și lumea cunoșcătoare se va înclina înaintea statuelor și tablourilor tale.

Ceia ce este sigur însă, e că adeverații judecători de arte, sunt aceia cari au fost într'același timp artiști sau cel puțin cari și-au început cariera lor cu intențiunea d'a deveni artiști și au trăit continuu într'o

strânsă legătură cu artiștii cei mari, vi-sând, studiind, comentând împreună cu dênșii operele de artă. Și în adevăr, când cercetează cine-va Istoria artelor, când examinează mai cu seamă corespondența intimă a unora dintre cei mai mari artiști, cari au onorat omenirea cu operele lor, vede că nimeni n'a judecat mai bine operele de artă, de cât artiștii, de multe ori chiar când ei erau rivali unii altora. Astăzi cu spiritul scrutator al secolului nostru, cu dorința d'a reconstrui adevărata istorie a lumii, după documentele cele mai necontestate; — și ce documente pot fi mai necontestate de cât acelea ce ni le-au lăsat artele plastice, — astăzi, acest adevăr reiese învingător din studierea acelor documente. Dar dacă în teorie critica operilor de artă ar trebui să se facă numai de judecători competenți, în practică nimeni nu poate pune streaje gurei lumii. Fiecare, laudă sau critică lucrurile ce-i plac sau nu-i plac. De aci însă, se și naște aceea neîncredere în opiniunile atât de diferite, emise asupra aceleiași opere, cea ce se justifică în opiniunea celor mai mulți prin îmbetrânitul *adagio*: «că gusturile nu se dispută.»

Pascal, marele cugetător francez, compară pe doi judecători de opere de artă, dintre care unul își formulează opinia numai după simțimentul său propriu și altul după simțimentul său întărit prin cunoștința legilor estetice, cu doi indivizi, dintre cari unul ar fi având ceasornic și altul nu, și pe cari fără veste deșteptându-i cine-va din somn noaptea, i-ar în'reba să spue cu precisiune ce oră este. Unul, aruncându-și numai ochii asupra ceasornicului, va spune îndată ora justă, minutele și secundele, pe când cel-l'alt, de și va putea spune din întâmplare cam care e ora justă, mai adese ori va spune ceva foarte aproximativ; tot ast-fel opiniunile exprimate, fără niște principii sigure, sunt mai adese ori rătăcirii. Tot ce niște judecători fără cunoștință pot

zice despre o operă de artă, este : *imi place* or *nu'mi place* : dar nu va putea să zică *această operă e bună, această operă e rea*.

Maî 'nainte d'a merge mai departe, e bine a se înţelege, că nu trebuie să se confunde deosebirea ce există în gusturi după *naşura subiectelor*, ce suntem chemaţi a judeca cu deferenţa ce există între judecata unui pretins gust natural şi între judecata formată prin ştiinţă şi experienţă. Un exemplu va lămuri pe dată cele zise şi va pune în evidenţă cauzele care au motivat critica saŭ indiferenţa chiar pentru capod'operele recunoscute şi consacrate de timp :

Maî mulţi cunoscători de artă sosesc d'odată într'o galerie, unde sunt expuse capod'opere, de cei mai mari pictori şi sculptori. Sosesc spre exemplu în salonul de Onoare, din muzeul Luvrului şi alegem înadins acest muzeu, de şi nu e destul de cunoscută tutulor auditorilor noştri, dar fiind orcum, pentru noi români, cel mai cunoscut dintre muzeele din streinătate, — fiind-că chiar acei din compatrioţii noştri, ce abia găsesc o oră s'o consacre vizitărei muzeelor, când merg la Paris, tot au văzut şi au admirat cel puţin acel salon, care este onoarea Luvrului, a Luvrului, care e onoarea Franţei artiste.

Toate naţiunile mari şi-au încoronat mărirea lor, clădindu-şi muzee şi înavuţindule cu tot ce artiştii lor au produs mai frumos, dar mai cu seamă concentrând în ele acele capo-d'opere, care rezumă în arte progresul mai multor secole de căutări, şi personifică ast-fel şi naţiunea şi scoala ce le-au dat naştere. De aceea Italia, Franţa, Spania, Olanda, Germania, Englitera, Austria şi Rusia sunt mândre de comorile lor artistice. Nu este însă, până azi în lume, de cât un singur Luvru, fiind-că nu este nicăeri în lume un muzeu, în care să fie reprezentate toate şcolile cu pagine atât de magistrale. Sunt muzee, o repetăm, cu mult mai avute de cât Luvrul în producţiunile coalelor lor naţionale, însă nu au acea u-

nire de toate şcolile ca Luvrul, şi Franţa trebuie să fie cu atât mai mândră de acel salon de onoare, când îşi aduce cine-vă aminte în ce timpuri s'a construit şi cu ce sacrificii a fost făcut.

În timpul Republicei celei mari şi într'un moment când soldaţii francezi cucereau lumea, goi, desculţi şi nemâncăţi, dar strânşi împrejurul drapelului înainte mergător al libertăţilor moderne, artiştii francezi sub preşedinţa lui Bonaparte, consul, — care găsea timp să se ocupe şi de gloria artistică a Franţei, discutaŭ, nu economiile ce ce s'ar putea face, reconstruind această galerie, dar din potrivă, cum s'ar putea face mai splendidă, mai demnă de gloria Franţei victorioase, tot ast-fel, precum cu patru secolii mai 'nainte Gonfalonierul Florentin, Soderini, propuind în consiliu republicei construirea palatului municipal şi a bisericei Snt. Maria a Florilor, le zicea : «Să facem ceva aşa de mareţ în cât viitorimea să strige, că acei oameni trebuie să fi fost nebuni, când s'au hotărât să cheltuiască în asemenea timp ast-fel de sume pentru opere de artă!»

Precum la începutul secolului al XVI-lea (1518) Domnul nostru Neagoe, începând admirabila catedrală de la Curtea de Argeş, nu cumpăni sacrificiile de bani, de cât cu nemărginita-i dorinţă d'a se face în țara noastră ceva mai mareţ, de cât tot ce se visase până atunci. Când, ca să termine opera sa, — dupe cum spune legenda, — domnul trebui să vinză şi podoabele soţiei sale, câţi n'or fi calificat de nebună fapta sa! Fie-ne ertat a aduce omagii de recunoştinţă acestor nebuni şi să le zicem : «Fiţi bine-cuventaţi voi toţi, cari într'un moment d'asemenea sublimă nebunie, aţi conceput şi aţi executat de-acele opere artistice, care sunt gloria omeniei.

Admiraţiunea urmaşilor a scuzat de mult cutezarea voastră şi azi lumea, recunoscătoare, se închină cu respect înaintea marilor voastre umbre.

Am ales exemplul izbitor al unei reviste în Salonul de onoare al Museului Luvrului, spre a nu mai pune în chestiune meritul artistic al operilor, ce se prezintă vederii noastre uimite. Și mai poate fi discuțiune, mai poate chiar deschide cine-va gura, de cât numai să admire pe Rapaël, pe Leonardo da Vinci, pe Tițian, pe Veronez, pe Rembrandt, pe Pussen, pe Holbain, pe Georjione, pe Van-Dick, pe Rubens, și pe atâți alți regi ai picturii, cari sunt reprezentați aci, prin operele lor de frunte, chiar prin acele opere care, cum ziceam, rezumă principalele școli de artă, din lumea întreagă. Și cu toate acestea, vizitatorii noștri se vor găsi, fără să știe cum, unii pironiți înaintea Sfatei Familii a lui Raphaël, alții dinaintea năunții din Ganna Galilea de Veronezo, alții înaintea Monei-Liza da Gioconda de Leonardo da Vinci, alții înaintea femeii ce se privește în oglindă de Tițian; alții, în fine, înaintea luminosului portret al sorei lui Rembrandt: și fie-care din aceste grupe de amatori, de cunoscători, de admiratori, după propriul său temperament, recunoscând geniul și al celorlalți artiști și frumusețea necontestată a operilor lor, va zice: «Eū prefer grația operilor lui Raphaël sau misteriosul clar-obscur al lui Rembrandt». Altul în fine va zice: «mie mi place lumea ideală în care mă transportă vederea operilor lui Leonardo da Vinci», sau: «prefer realitatea figurilor lui Frantz Hals.»

Aceste preferințe către care suntem însă atrași de temperamentul nostru individual, nu hotărăște o gradățiune în anarchia artistică a celebrilor nume ce pomenim, precum în nesfârșita varietate chiar a aspectelor naturii, de și totul e frumos, totul e mare, totul e sublim, unii admiră oceanul liniștit al cărui orizont se confundă în depărtare cu cerul albastru; alții, găsim satisfacțiunea simțurilor noastre, la aspectul mării infuriate și al bastimentelor al căror cârmaci se luptă cu moartea. Pe unii ne a-

trage cântecul paserilor, care ciripesc fericite prin crăcile arborilor inundați de lumina soarelui și alții găsesc fericirea lor străbătând muntii unde tăcerea naturii nu este intreruptă de cât de falfăitul aripelor vulturului, care sue de la pământ până la cer, împreună cu prada sa: țipătul celui slab sugrumat de cel tare.

În arte aceste preferințe merg une-orî atât de departe, în cât toți aceia, cari au vizitat prin străinătate colecțiunile artistice particulare, știu că sunt amatori cari nu priimesc în galeriile lor de cât numai opere dintr'o școală italiană, flamandă, sau francesă; ba chiar sunt amatori atât de personali cari nu colecționează de cât opere de un singur artist, sau o singură natură de obiecte.

Acum, dacă lucrurile mari, prea mari, se pot compara cu cele mici, dacă prin ajutorul uneia din acele baghete magice, ce transportă în ferii pe eroii piesei peste nouă mări și nouă țări, în câte-va minute, am transporta și noi pe amatori noștri, ce vizitău adineaori Luvrul, în cele două săli atât de modeste în cari erau așezate toate avuțiile, ce compun muzeul nostru național de pictură și sculptură din București, am vedea că același simțământ al preferințelor naturii particulare a fie-cărui din noi ne atrage privirea și ne conduce pașii către cutare sau cutare operă, mai înainte ca judecata noastră, să se preocupe de meritul artistic al fie-căreia din ele.

Așa, în muzeul nostru, unii s'ar opri înaintea *ultimului banchet al lui Michel*, una din paginile cele mai originale, din nenumăratele compozițiuni ale D-lui Aman.

Alții din 'naintea *Renașterii României* prin științe, prin litere și arte, tablou compus cu multă știință de D-nu Tătărescu; alții, de și turburați de lumina soarelui pe care artistul a fixat-o pe pânza sa, atrași pușă de îngânarea unei doine, vor veni ca să vază și s'auză mai de aproape pe *Tigănul de la ușa cortului* din tabloul picto-

rului poet Grigorescu. Alții, ridicându-și privirea și mai sus, vor rămâne mult timp în admirațiune către acel tablou pe care îl posedă muzeul nostru, reprezentându pe *Christ legat de stâlp*, pagină măiastră din școala venețiană, care de și nu este iscălită de vrenul din șefii acelei școale, nu are trebuință de nici un nume, ca să fie admirat. Acest tablou este chiar imagina durerii. Alții, al căror caracter neastâmpărat îi atrage către scenele de mare mișcare, vor privi de preferință tablourile de bătălii, reprezentarea gloriei noastre militare din trecut și din prezent, sau își vor aținti privirea către reprezentarea acelor scene, în care este pus în evidență caracterul domnilor și boerilor noștri, precum în *moartea lui Alexandru Lăpușneanu* și mai cu seamă într'acea frumoasă pagină ce reprezintă pe *Păcurarii săcui* întâișând lui Michai Bravul capul cardinalului Batori, pagină care, ca și sculpturile D-lui I. Georgescu, trebuie să ne fie de două ori scumpe, nouă românilor.

(Va urma).

mai întâi fiind că sunt opere ce adevăresc talentele artiștilor noștri și apoi fiind că ele sunt făcute de copiii iubii ai școalei noastre de Bele-arte, veselă de succesul lor de până acum și mai veselă de speranțele ce pune în viitorul lor. Alții în sfârșit, ne fiind atrași în lucrările de artă de cât de asemănarea reproducțiunii figurei omenești, sau a florilor, a fructelor, a acelor obiecte ce au zilnic ocaziunea să vadă și să compare în natură, se vor apropia cu preferință de acele tablouri, care represintă pe unii din bărbații, cari ca Eliade, Văcărescu, Mureșeanu, au contribuit la renascerea naționalității noastre, sau către acele tablouri, cari, sub titlul modest de naturi moarte, înveselesc vederea prin frumusețea aranjamentului lor, a coloarei lor și al execuțiunii lor precum e *Buchetul de Liliac* al D-lui Aman, subiectele de vânătoare ale D-lui Grigorescu și altele care ne reamintesc realitatea pipăită a obiectelor reprezentate.

CONST. I. STĂNCESCU.

DIN SCRIERILE LUI CONSTANDIN GOLESCU

(URMARE)

Patrioticul nostru călător pornește în drumul său de la Brașov și descrie fie-care oraș prin care trece, observând mai ales toate intuițiunile culturale. El le compară mereu cu acele din țara sa, trăgând concluziuni pe cât de amare, pe atât de interesante pentru cunoașterea nivelului pe care se afla țara românească în vremea aceea.

Tocmai aceste observațiuni dau cărții lui Goleșcu o importanță așa de pronunțată, căci istoria culturii în țara românească nu s'a început măcar a se scrie.

Din trecutul acestei țări cunoaștem peripețiile răsboinice și politice, dar nici de cum cele sociale prin cari a trecut. Mersul propășirii nu s'a însemnat încă de nimine; cartea lui Brezoianu

despre vechile instituții este mai mult menită a ne arăta cum n'ar trebui să se scrie o atare carte.

Citind deci comparațiunile și reflexiunile bătrânului Golescu, întrevădem starea de lucruri cum era pe atunci. Vedem ce îl izbește mai ales și ce ar dori să vadă și în Patria sa, precum o și spune în prefață.

Nu e nici un oraș de frunte, nu e măcar nici un orașel, care distingându-se prin câte ceva, autorul să nu adauge și observațiunile sale, adesea foarte interesante, tot-deauna foarte instructive.

Din suma nemărginită a acestor observațiuni voi alege numai pe cele mai dezvoltate, unde șirul ideilor s'a putut mai bine respira și unde avem înaintea noastră un ce mai întreg și coerent, de cât acele observațiuni mai mici adăugate pe lângă descrierea orașelelor.

Urmărind deci pe călătorul nostru, străbăteam împreună cu dânsul mânăsele câmpii ale Ardealului; pusietatea șesului din țara ungurească, trecem prin Peșta, Prezburg sau Pöjön și ajungem la Viena sau Beciul.

Aci conăcește Golescu mai multă vreme, descrie toate instituțiunile mai cu amăruntul vede fericirea popoarelor și oftând din greu își întoarce ochii plini de lacrimi către Țară. El încheia mai întâiu lunga descriere de la pagina 38 până la pagina 58 — cu o notă foarte interesantă în care dă definițiunea *luxului*.

«Intr'acest cuvânt *lux*, să coprind toate felurimile de cheltuieli ceale de

prisos, cum și cheltueala cea mai mare de cât veniturile. Apoi urmează și pofta, nu numai de a face ce vede la altul, ci și mai scump, ne mai socotind de i se cuvine sau nu, și de are venit pe cât are acela pe care el va să-l întreacă cu podoaba. Din care pricină lată sărăciea și stângerea de familii ne-au călcat, în hula gurii lumii am căzut, și condee străine ne-au zugrăvit; ce ne vom folosi când noi între noi vom voi să le ținem ascunse? Și vom crede că nu sunt știute? în vremea ce toate neamurile cetesc, fiind scrise de aceia, ce ne pizmesc. Mai bine să le cunoaștem, să le mărturisim, ca prin strașnică hotărâre să ne îndreptăm, depărtând aceste focuri și pârjoale din Patria noastră; căci luxul și luarea cea fără dreptate ne-au stins din fața pământului, rădicându-ne din toată lumea cea mai puțină cinste, ce poate avea ori-ce Nație!»

Se vede că de atunci încoace, ceea ce privește luxul nu prea s'a schimbat lucrurile!

Urmează apoi imediat, un lung capitol, sau mai bine un lung suspin unde autorul rezumă impresiunile căpătate, mai ales cele din Viena, și unde caută să aplice rezultatele dobândite, se încearcă să arate calea ce trebuie urmată pentru a ajunge renașterea Țării românești:

E interesant a vedea, cum de atunci cerea secularizarea averilor mânășticești, întrebuintându-se aceste averi pentru școli și spitale. Cum de atunci întrevădea fondarea Universității, Academii, prin tineri creștini în străinătate, cari se întorc acasă cu niște cunoștințe profunde, pe cari le

pun în slujba țării. De atunci încă cerea o pozițiune asigurată pentru dascăl, care precum ne spune, era mai rău plătit de cât un vizitiu, pe când i se *cuvenea* «*cât unuia ce nu mai poate a mai face altă speculație, ci numai a căuta spre folosul luminii*» :

Multe din aceste năzuințe s'au împlinit, și e bine ca urmașii recunoscători să știe cine a fost cel d'ântăi care le-a formulat în mod energic și patriotic.

Iată cum se exprimă :

«O! ce mare și neadormită îngrijire au otcârmuitorii de prin alte țări, spre toată închipuirea fericirilor neamurilor omenești. Câte felurimi de ajutoare pentru cei scăpătați, și câte iarăși pentru alți, de a nu ajunge în scăpătațiune. Câte spitaturi pentru orî care treaptă de om vrednice. Câte mulțimi de școale, prin care să străduesc ași deștepta norodul a'l aduce la adevărată cunoștință, prin care poate zice, că are deosebire de un dobitoac necuvântător!

O! cât s'au înălțat iubirea de omenire, căci cea d'ântăi învățătură a tinerimii noblețe aceasta este; iar pe la noi această învățătură nu s'au pomenit, adecă de a auzi tinerimea sau de la preot, sau de la profesorul școalelor, cum să se poarte stăpânitorul către norodul lui, pe care trebuie să'l vază în tocmai ca pe niște fii ai lui, îngrijind pentru ei cum clobanii pentru oi ce le paște, și le adapă, pentru mulțumita folosului, ce de la ele dobândește : asemenea și stăpânitorul, pentru căci tot norodul să străduiește muncind, spre a'i da avere și cinste, este dator pentru aceasta să aibă către turma lui dragoste și îngrijire spre folos; mai vâr-

tos fiind că turma lui nu este de dobitoace necuvântătoare, ci cuvântătoare și tocmai de o potrivă-i; căci nu va găsi nimeni vre-o deosebire între cenușa din trupul împăratului și dintr'a săracului!

Cum, de la cine și când au auzit norodul, cum să cuvine să se poarte către stăpânitor, și în toate datoriile lui? sau toți cei mari către cei mici? și cei mici către cei mari? sau bogații către săraci, și săracii către bogați? milostivi sau nemilostivi? cum și părinții către fiii și fiii către părinți? Iar zic : cine, când, și de la cine le-au auzit? în vreme ce toate lucrurile cele bune să așită în ori sau din auzirea cuvântării preotului, sau a profesorilor, sau a teatrurilor, *care până acum au lipsit!* Și de vor lipsi și de acum înainte, tot așa vom fi; căci noi, cei bătrâni, neștiind nimic de tot pe lângă alți dintr'alte părți ale lumii, cu neștiința vom și intra în pământ. Și copiii noștri, neavând de la cine învăța și a să îndrepta, asemenea ca noi vor și urma, de nu și mai rău.

Căci învederat lucru este că noi am rămas în urma tuturilor neamurilor, în vreme ce în anii cei vechi, au fost începere de deșteptare prin mulți cari au adus la lumină, alți talmăcind cărți cum și Gramatica, tipografia, școale, spitaturi, care să cuprind la întâeș cuvântare(1). Și în loc să se înmulțească cu cursul anilor, nu numai nu s'au înmulțit, ci nici acelea nu au stat în ființa lor; și mai vartos cea spre mai mare pagubă și rușine este, căci s'au și împuținat, cum, școalele; care cu cuvânt de mai bună prefacere, s'au stricat în anii trecuți, spre a nu să lumina neamul; pentru care ași fi pus

(1) adică : în prefață.

condeiu asupra streinilor, de nu a'și ști, că aceea au avut ajutoare de la pământeni.

Cum și spitalurile pentru cîmă, care mai s'au dărăpănat și toate lucrurile s'au răsipit, dându-se veniturile mănăstirești, ce era pentru întrebuințările spitalului, în stăpânirea călugărilor spre dobândirea și folosul lor.

O! cine poate zice, că așa este plăcut Dumnezeirii? În loc să se folosească obștea, să se îmbogățească trei persoane călugărești una de la Anadol, alta de la America, și alta de la Bagdat! și fie măcar și pământean, ce folos aduce patrii? când acestea au ajuns să se vînză, și să se cumpere ca o marfă, fără de a se mai păzi acele hotărâte orândueli de titor, ce s'au străduit și au cheltuit spre folosul obștii; iar nu spre a sta călugări răsturnați în colțurile odăilor, înbrăcați în haine scumpe cu saluri de mult p_eteț încinși; și fie măcar și căldură, cu câte doază blane de miluri și de samururi înbrăcați, în desfrânări și desfătări petrecând! Cine poate zice, că aceste persoane, mulțumindu-să din veniturile mănăstirilor, iar nu toată patria, nu vor judeca chiar sfinția lor că nu este cu cuviință? și de-î vor întreba cinevaș, vor răspunde, că au găsit un norod orb și de aceea s'au strîns unul peste altul.

Vă rog sfinților! căci vorbesc pentru *folosul Patrii mele, pentru deșteptarea, pentru luminarea, pentru înfrumusețarea și în scurt pentru fericirea ei*. și chiar pă mine mă dojenesc pentru cea până acum necuviincioasă viețuire, și nedrepte luări de bani din Patrie. Nu mă blestemați! căci eu personale nu am nici o pricină cu nici unul, și pe fieș-care, pe cât i să cuvine, mă

închin și cinstesc; și mai vartos vă rog să mă blagosloviți.

Și vă încredințez, că ori care, cât de interesat pe seama lui, de ar fi văzut, cum am văzut în Viena și, aproape de Veneția mănăstire Arme-nească, ar fi scris mai mult de cât mine, pentru acest mijloc călugăresc ce să urmează în Patria mea. Măcar și de nu ar fi fost fiu al aceștii Patrii, tot ar fi ajuns în mare pocăință și ar fi scris mai multe.

Căci acei ce să înbracă în negru și să numesc călugări, nu să închid în mănăstire hrănindu-se din sudoarea fratelui lui, care are nevastă și copil, și plătește multe biruri; ci chiar el, după ce muncește pe seama lui, muncește și pentru de a putea să facă mănăstirea altora bine. Căci aceste mănăstiri au spitaluri înăuntru, și nu numai numire de spital ca la noi, ci lucru adevărat, întemeiat și plăcut Dumnezeului. Și ori câți călugări mai mulți sânt, atât și folosul mai mare este, fiind că unii muncesc spre a aduce venit, și alții din mănăstire slujesc bolnavilor, măturându-le și toate cele-l'ante slujbe (făcând), și având fieș-care atâți bolnavi în grija lui, în cât ticălosul de călugăr somnul și face moțând; și pă cel mare dintre ei văzând nu îndrăznești să'i saruți mâna, ci adevărat urma piciorului; și fieș-care ajunge într'o așa simțire de pocăință, în cât și cămașa dupe el să și-o dea la o așa mănăstire.

Cum și într'u o mănăstire ce este într'uu ostrov aproape de Veneția de legea Armenească, cu mari cheltueli au adus profesori Franțezi, Nemți și strângându'și tinerime multă, după învățatură de șapte, opt ani, alți care au câștigat învățatură mai multă au început la talmăcirii dintr'aceste limbi în limba lor națională; și alți mai ti-

neri și-au urmat învățătura alți șapte, opt ani, și pe urmă au dat de știre în toate orașele unde sânt Armeni, că de au trebuință de dascăli și de profesori, și de cărți noao talmăcite, spre lumina nații, acolo să înștiințeze și vor dobândi. Când au și vrut să plătească acelor streini procopsiți oameni, ne mai având trebuință (căci în vreme de 15, 16 ani au dobândit mulți destulă putere), dar ei văzând râvna lor și deosibitele virtute ale acestor călugări, nu au vrut să fugă, ci au hotărât câtă viață vor mai avea, să slujească acestor cuvioși oameni, fără de nici o plată.

Aceste vederi fraților! m'au silit să scriu; iar nu că am vre-o vrăjmășie personală, cu toți călugării patrii mele. Am întâlnit și în Veneția călugăr de al nostru care au umblat în destule mănăstiri de ale noastre, ș'apoi văzând și acest felu de mănăstiri pe cum scriu, nu era destoinic, aducânduși aminte și vorbind, să nu blesteme necuviincloasele urmări a acelor de mănăstiri stăpânitori, când chiar și el au fost odată unul de aceea, și chiar el să scârbea aducânduși aminte de faptele lui.

Așa fraților! și eu scriu, nu cu vrăjmășie, căci nu poclu avea cu toți vrăjmășie, ci cu lacrimi; și mă jur pe ceea ce'm este mai scump, că cu lacrimă. Și voi scrie; *fiind încredințat, că în anii cei mai vechi au fost în trupurile moșilor noștri, sânge românesc, au avut fapte virtuose; iar de la o vreme s'au atârnat lucsul și scârboasa diplomatică, care n'au fost spre vre un temei al nostru, sau folos al Patrii.*

Vreme este fraților! de a să da o bună orânduială întâi la clirosul bisericesc, căci nesuferit lucru de a ve-

dea cinevași preoți prin cărciumi, înbrăcați în cămăși numai și cu opinci, cu carale la târgul de afară, cu chrestiele de vânzare, și cărând nisip și cărămidă, fără de nici o știință de datoriile legii lui, și fără de nici o cunoștință de cuvioasele urmări. Cum și acele venituri mănăstirești păcat este și rușine să nu se întrebuințeze spre pomenirea acelor ce le-au făcut, unele ajutând la felurimi de școale la plată de mulțime de dascăli ce trebuie la toate județele, nu plătindu-le câte 5 6 sute de lei pe an, mai puțin de cât plata vizitiilor, ci după cât să cuvine unuia, ce nu poate a mai face altă speculație, ci numai a căuta spre folosul lumini. Și altele iarăși spre ajutorul spitalurilor, spre întemeierea și mulțirea lor; și altele iarăși spre plata dohtorilor, gerahilor, ce trebuie să fie în fieș-care județ. Cum și ajutor la o însoțire de 7, 8 oameni învățați în limbi streine, ca să talmăcească cărți trebuincioase în limba națională. Și cel mai mare ajutor, spre a tipări cărțile ce mulți din noi pot scrie, sau talmăcesc cărți folositoare nații, și mijloc nu au a le tipări. Cum și ajutor de a să trimită tineri în țări streine spre învățătura dohtorilor, ca cu vreme, aceea să învețe pe alți în Patria noastră, deșchizându-să Academie. — Căci am zis, că Peșta care are toate aceste, nu poate a să sămui nici cu Craiova, necum cu tot Prințipatul Valahiei, fiind-că nu e scaun Ungariei, ci un județ al Ungariei. — Și multe alte spre fericirea și lauda Nații, care sânt atât de lesne, în cât când stăpânirea să va uni cu boerimea, și boerimea cu stăpânirea, pot pe toată luna să pue în lucrare un ce folositor Patrii.

(Va urma).

Dr. M. Gaster.

TU N'AI ȘTIUT

*Tu n'ai știut'o că pe tine
Eă te-am iubit ; și când te-ai dus,
Tu n'ai știut că pentru mine
Orî ce lumină a apus.*

*Și anî trecut'ăi plinî de jale ;
Anî lungî ! și nu te-am mai zărit
Și n'ai știut că 'n a mea cale
De-atuncî tot spinî aă răsărit.*

*Azî, dupe-o viață de durere,
Ca prin minune te 'ntălnesc,
Oh ! spune-mă, astă mângădere
Nu-î semn că n'am să măi trăesc ?*

Iași.

Matilda Poni.

— 2 —

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DE-ALE VIETEÎ.

BUSUIOCUL.

Era în ajunul bobotezi
Popa umblase mult prin sat, urmat de
paracliser cu căldărușa cu aiazmă.

Toate casele i se deschiseseră pentru ca
să fie bine-cuvântate.

După «In Iordan botezându-te tu Doamne»
mic și mare sărutase crucea și mâna Sfin-
ții-Sale.

În urmă, popa închinând obișnuitul pa-
har de vin, și luase ziua bună prin «Sfântul
botez să ne fie într'ajutor». Iar cel mai
bătrân din casă, aruncând gologani în căl-
dărușă îi respunsese : «Să te auză Dumne-
zeu părinte, și să umbli sănătos.»

Dar popa, când eși din casă. împărți la
fete și flăcăi busuioc ; *busuiocul care ne face
să visăm bine.*

După cină, fetele și flăcăii pun busuiocul
sub perne ca să li se arate în vis scri-
sul dorințelor ascunse în inimele lor.

Să revărsase zorile.

Era o zi de bobotează.

Soarele se înălțase pre Cer, și puțină căl-
dură a razelor lui, începuse a mângâia pă-
mântul înghețat.

Drăgălașa Florică venea de la biserică,
unde se dusese ca să se roage lui Dumne-
zeu, și să se gândească la visul frumos ce
visase noaptea.

Ea mergea voioasă dar puțin gânditoare.

Ștefan, flăcău voinic, muncitor fără pre-
get și fără seamăn la horă, venea din în-
tâmplare pe același drum.

Ajungând aproape de Florica, își îndreptă

voiniceste corpul, puse căciula cam pe ceafă și puțin la o parte și începu să tușească.

Florica se prefăcu că n'aude. "Zic se prefăcu, pentru că fetele tinere și numai ele, ved foarte bine cu coada ochiului aceia ce s'ar părea că nici nu privesc.

Florica auzise dar foarte bine, și chiar înțelesese cântecul tusei lui Ștefan.

El tuși a doua oară, dar îndeșert, ca și întâia dată.

Florica tot mergea, și fără se'și întoarce privirea înapoi; dar surizând de întorsăturile flăcăului.

Incântătoare în vestmintele-î de țerancă mergea sprintenă, cu surisul în privire și pe buze, și bătându-î ușor peptul sub o cămașă subtire de in.

Vâlnicul cu incondeeturile sale impestriate, și acoperite de fluturi scilipea la soare.

Pestelca și cămășuța tot așa împodobite; străluciau viu sub culoarea scurteiceei aruncată pe umeri.

Une-ori, luciri ca de fulgere licureauă din salba ei și Florica părea că merge inconștientă de lumina unei scanteeri nefârșite.

Dar flăcăul voind s'o ajungă, grăbi puțin pasul, și într'o clipă fu alături de ea.

— La mulți ani, Florico! 'i zise el.

— La mulți ani, Ștefane! răspuse copila;

Și dîcînd aste vorbe, se făcu roșie ca o fragă; — glasul chiar 'i tremurase puțin.

Ștefan vesel și vioi, 'i vorbi mai de una mai de alta, și puțin câte puțin Florica începu să 'i răspundă.

Ea făcu mai mult chiar. Fiind foarte bună prietenă, pentru că lui Ștefan 'i plăcea jocul; și mai ales că.... de.... se înțelege, Flăcăul nu era urit, ba urât de loc. Nu era fată în sat, care n'ar fi voit să i-o spue în gura mare.

Ea făcu mai mult, pentru că vorbind mai de una mai de alta, adusese vorba de busuioc.

Ștefan începu să glumească. Și-î spuse

rizînd că o visase noaptea, și fata 'i răspuse că 'l visase și ea.

Apoi se opri puțin turburată, roșind, și cu un deget pe buze, ca și cum ar fi voit să oprească vorbele ce 'i scăpase.

— Ah! m'ai visat pe mine Florico? zise flăcăul cu totul vesel. Bagă de seamă! E noaptea busuiocului.

— Dar tu crezi în astea? îl întrebă Florica arătând o neîncredere, sub care se vedea credința cea mai adîncă în poetica supeștițiune.

— Vezi bine că da! pentru că este adevărat zise Ștefan.

Ea făcu un semn gingaș ca un fel de împotrivire prefăcută.

— Se vedem Florico. Florico, spune-mi și mie visul tău, zise flăcăul rugându-se.

Și se pleacă înaintea ei, pentru că ea șezuse pe ghisurile unei fântăni secate.

Timpul era dulcișor. Pămîntul cu totul acoperit de zăpadă strălucea la soare. Reflecte argintii schinteaia în mi de locuri, respirând împrejur și până în depărtare o licurire orbitoare.

— Ia, spune ce ai visat? repetă Ștefan.

— Te am văzut lucrînd la cîmp, și te am auzit cîntînd un cîntec....

— Care?

— *Spune mîndro....*

— Ah! Vezi? zise Ștefan rizînd din suflet; și începu a cînta încetșor:

Spune mîndro vreî nu vreî...

— Asta? Întrebă el.

— Da răspuse Florica. Dar imi spu drept în pofida cui e cîntecul?

Uite așa în pofida...

Florica 'i arată clătînd din cap, că a ghicit totul.

Ștefan, ridînd urmă cîntecul.

Spune mîndro vreî nu vreî

Că colea mă rgoaă trei.

Hei!.. murmură flăcăul șiret, făcînd din ochiî o mișcare cu înțeles.

Pe buzele și în privirea frumoasei țe-

râncuțe scânteia un fel de amenințare drăgălașă.

Ea strânse scurteica și 'și acoperi sênul Flăcăul ațîțat urmă :

*Spune mândro vrei nu vrei
Orî poteca să-mî deslegî*

Florica făcu o mișcare ușioară, în care poate s'ar fi înțeles : Zăă ! .. adevărat spui?

Stefan 'i respunse tot în același chip : dar din totă inima, și din tot sufletul.

Și la urma urmei știți ce făcu Stefan ? Cu toate că mândra nu vrea... dar, o sărută. Da ! o sărută ; și încă bine ; și fără să 'i pese.

Florica vrea să se supere.

Scurteica 'i căduse jos ; și țărâncuța sta sfioasă și gingașă în hañele sale de sărbătoare ce o prindeau atât de bine.

— Nu m'ai visat pe mine ? ȕicea Stefan.

Busuiocul de sub pernă, nu te a făcut să mă vizezi pe mine ?

Nu știi tu că ești dragă ăluî pe care 'i vizezi ? Și... eă vreau, dacă vrei și tu... să fiă al tēu.

O bucurie sufletescă învioră privirea ti-

nerei copile. — Ochii 'i se ațintiră, cercetători și dulci, asupra luî Stefan, care de asemenea devenise serios. Apoi așezându-și scurteica, își urmă drumul gânditoare și lăsă pe flăcău s'o însoțească până aproape de casă.

După vr'un ceas, Stefan spunea tată-sēu cele întâmplate.

— De !... băete !... zicea bătrânul țeran zēu... pe cât se vede nu te-ai gândit toc-măi rēu. Florica, e fată bună ; și cred că ai nemerito cum se cade.

E o fetișcană muncitoare ; și, afară d'asta sunt încredințat c'o se'mî înveselească inima cu nepotei dragălași.

— De !... așa cred și eă tată ! respunse Stefan, în sufletul căruia această credință începea să prindă din ce în ce măi mult temeii.

Dumineca următoare, doi pețitori trimeși de tatăl luî Stefan se duceau la părinții Floricei, s'o cēră de nevastă pentru flăcăul lor.

O lună în urmă, se făcu nuntă în sat. Visul n'a fost minciună, și busuiocul popei nu mințise.

August R. Clavel.

FATA POPII A CU STEM.

— BASMU (1) —

A fost o dată ca nici o dată,

Când scriea musca pe pārete
Măi mincinos cine nu crede.

A fost un popă s'o preoteasă ; preoteasa cic'ar fi avut stem de frumoasă ce era, și fii-sa, c'aveau o fată, era leită-poleită mă-sa.

Intr'o zi nu'ș cum veni vremea de dădu o boală rea peste biata preoteasă și după

ce boli preț ca la vr'o șase săptămāni, muri.

Acu de-ar fi fost numa să moară preoteasa, tot măi calea-valea că de ! din carne și oase 'i era lăptura nu era să trăească cât lumea, da vezi lucru draculuî că dac'a murit ea, s'a îndrăgostit pustiu de popă de fii-sa, și s'a otărit s'o ia de nevastă.

Biată fată s'a tot apărat : că cum s'o ia el pe ea, că 'i-e fată ; că nu se cade să se 'nsoare d'al doilea că nu e mirean ; că 'n sus, că 'n jos... Popa de loc o ținea una

(1) Povestit de *Ioniță al luî Radu Cojocaru* din comuna Chirculești, plasa Călniștea județului Vlașca.

că ne 'nsurat nu poate sta, că de se 'nsoară 'i place muerea să-î fie frumoasă, și alta mai frumoasă ca ea nu se pomenește. «care mai are stem ca tine?» zicea popa.

Dac'a văzut biata fată că n'are 'ncotro, s'a dus la o babă din sat, care știa să dea în bobî, să facă fermece și câte năzdrăvăniî toate, și i-a spus pricina rugând'o s'o 'nvețe ce e de făcut.

— De, măculiță! alta nu e de făcut de cât să fugi. Și ca să apuci să te depărtezi bine, să te scoli mâine în zori de zi, să măturî prin casă, să strângî gunoiul pe prag, să scuipi de trei ori în el, ș'apoî să pleci să te tot duci.

A doua zi fata de cu noapte făcu cum a fost învățat'o baba și plecă.

Dacă plecă mai trecu ce mai trecu și se scoală popa colo din somn ș'o strigă: «aci ești fată?»

— Aici tată! respunse scuiatu; ș'asa popa s'a 'ntors pe partea ai-l-altă și i-a mai tras un somn.

Când se deșteptă de tot, ia fata de unde nu e. Că 'n sus, că 'n jos, că fată, că nu'ș ce, fata nicăeri.

O dată 'și puse popa antiriu 'n spinare și fuga după ea.

Fata s'a dus ce s'a dus, ș'a dat de niște muncitori, cari făceau oamenii de lemn. A cumpărat unu, s'a vărât înăuntru, ca de cum-va o ajunge-o tată-său să n'o cunoască și porni 'nainte.

Merse, merse zi de vară până 'n seară și ostenind se rezemă de zidul unui palat împărătesc.

Feciorul împăratului taman pleca la plimbare și când eși din curte dădu cu ochii de omul de lemn în care era fata virită.

— Ce bâzdăganie să fie aia d'acolo? întrebă fecioru de împărat pe oamenii de erau cu el.

Se uită aia, se uită și el, o 'nvărtiră o suciră... nu 'i dădu de căpătâi și pace.

— Văzând așa fecioru de 'mpărat po-

runci s'o ia d'acolo și s'o bage într'o odaie. Și plecă să 'și vază de plimbare.

O puse pe fată, vezi d-ta cum s'a întâmplat, taman alături de cămara unde mânca împăratul și noaptea eșia din omul de lemn și dădea raita prin bucățele de prin dulapuri.

Azi așa, mâine așa, băgă de seamă împăratul că lipsește din bucate mereu.

Se gândi, se suci, dar n'o brodi de loc. Că cin' să fie hoțul; pân' se hotări fecioru-său să păzească el într'o noapte să vază, doar de l'o prinde.

Se ascunse deci chiar în seara aia într'un colț și peste noapte, când eși fata din om și veni să 'mbuce ceva, sări și puse mâna pe ea.

Când o văzu fecioru de 'mpărat cât era de frumoasă: o dată hait! 'i și sfărâi inima.

— Măi fată, da de unde și cum 'ntrebă el.

— Uite așa ș'asa merge șiretenia, zise fata spunându'i toată întâmplarea cu tată-său.

— Lasă, fetiț'o că te scap eu de el. mai zise feciorul de împărat, te iaș eu de nevastă.

Ș'o și luă.

*

Trecuse mai bine d'un an la mijloc; fata popii făcuse cu fecioru împăratului doi copii gemeni cari se jucau într'una cu două mere de aur și erau așa de frumoși că se speriasse lumea.

Popa 'n vremea asta o cânta mereu și însfârșit se întâmplă de ajunse și la palatu în care sta dânsa cu bărbatu-său, și ceru sălaş. Il primiră cu dragă inimă, că de! rumâni erau și la rumân știî apururea găsește drumetu sălaş, da când dădură cu ochii unu de altu, tată-său cu fie-sa par' că le trecu câte un fier prin inimă, da se făcură a nu se cunoaște.

Ospătară ei cu toții, băură, și se duseră fie-care în odaia lui, să se culce.

Peste noapte ce să vezi? se scoală popa, se dă jos incetinel din pat, scoate un cu-

țitaș d'na buzunar și se duse frumușel de ucise copilașii fi-si, ăi cu merele de aur și frumoși de se speriasă o lume. Ș'apoi se întoarse de se culcă la loc, după ce viri cuțitul plin de sânge în teaca fi-sii că vede dumneata p'atunci ci-că și femeile și bărbații aveau cuțite la brâu.

A doua zi se sculară toți, se strânseră 'n odaie și începură a vorbi mai de una mai de alta.

Da muma împăratului de colo văzând că nu se mai scoală copii, copiii :

— Maică, ia vedeți conașii ăi frumoși ce să fie de nu s'au sculat până 'n vremea asta a, că ei se scoală dis de noapte ?

— Se duse noră-sa să vadă, dar când dădu cu ochii de ei plini de sânge și morți ca toți morții, cădu jos leșinată.

— Ere! că cin' să'i fi omorit?... Altu n'avea cine, de cât popa ăl strein. Puseră mâna pe el și 'l osândiră, să'l omoare cu pietre.

— Mă osândiți, de osândit zise popa, da eu nu sunt vinovat. Și drept dovadă, cătați pe toți de prin prejur și al cărui cuțit o fi plin de sânge, ăla e vinovatu, da eu nu.

Se gândi împăratul că bine zice popa și puse să scoată toți cuțitele din teacă, și bărbați și femei.

Când îl scoase biata noră-sa, ce să vezi ? cuțitul plin de sânge 'nchezat.

— Ei vedeți cine 'i-a omorât ? zise popa, aruncați năpasta pe capu meu !

— Nu'i am omorât eu, sărac de mine Dómne! se văiata biata femeie, dar cin' s'o crează ? — O osândiră să'i scoată ochii, să'i scoată și p'ai unui măgar și călare pe el, să'i dea drumul s'o ducă să se prăpădească.

Cum otărîră așa și făcură. 'I scoaseră ochii, o puseră călare pe un măgar orb și 'i duseră într'o pădure de'i lăsă acolo, să'i mănânce fiarele sélbatice.

Dacă rămaseră acolo singuri ce s'auză fata popii ? Pe măgar că'i vorbea în chipu următor :

— Stăpână, pe mine să știi că m'ajunge moartea să mor la un lac. Cum oiă cădea să te puî cu unghiile, cu dinții cu ce'i putea să'mi spargi burta, să'mi scoți măruntaele și să-le-arunci și apoi să te culci în coșu m'ău, . . . c'apoi. . . .

Apoi nu mai putu spune bietu măgar nimic, că ajunsese la lac și căzu jos mort gata.

Cum căzu, fata nu perdu vremea, și făcu cum a fost învățat'o măgaru; se culcă și dormi toată noaptea în coșu lui, iar a doua zi, când se deșteaptă, rămase pironită locului de uimire : Se afla în niște case de s'au fost învățind după soare, ochii îi erau la locu lor bunî teaferi, iar într'un pat se jucau copii ei cu merele de aur.

Masa se punea singură, lingurile, furculițele, cuțitele au fost având toate vătăfi ș'au fost vorbind ca oamenii pământeni. Apoi grădina, eleștae, flori de tot soiul, frumuseți nenumărate, în sfârșit de toate din belșug, de nu știa biata femeie, visa ori deșteaptă era !.

Trecuse vreme îndelungă la mijloc. Intr'o zi plecând la vânat prin pădure fecioru împăratului, — ginerile popii, de! — a dat ș'a nemerit o prepeliță și se mira cum s'o frigă că'i era o foame d'alea tătărăștile, când se pomeni că'i scipește ceva înaintea ochilor. Se uită... iar se mai uită... «Ce dracu, eî de câte ori am venit p' aici prin pădure — ș'am venit de multe ori slavă Domnului—ăst palat nu l'am văzut, își zicea în el flăcăul, par'că n'ar fi lucru curat... e-te uite cum se învârtește după soare..

— Măi, zise apoi către un slujitor care era cu el, dă o fugă la ăl palat, și fă-te a te ruga să te lase să frigi prepelița asta, și uite-te de vezi cine stă acolo și cum și ce fel.

Plecă sluga cu prepelița în mână, întră 'n curte, întră 'n casă, ș'acolo dădu d'o femeie frumoasă ca soarele.

— Ce vreî, omule? îl întrebă ea

— Păi, sărut mâna cocoană... sunt cu stăpănu-meu fecioru împăratului ținutului ăsta, și m'a trimes, auzi, să frig prepelița asta, acila 'mneavoastră că ci-că 'i-e foame.

— Cu dragă inimă, pune-o colo 'n frigare și frige-o, zise cucoana și 'și văzu de mâncare: că taman era la masă.

Bietu om puse s'o frigă, da uită să mai vază de ea, s'o mai învârtăscă c'auzi niște oale la foc vorbind una cu alta; una zicea: «ce tot colcăești acolo așa fă pu-toare, c'o să dai pe din afară, taci și 'ți vezi de treabă» — «Taci tu, fă, spurcăciune nu vezi cât ești de netrebnică... eă să fiă ca tine nici n'ași mai vorbi; te ține și pe tine acolo pentru leșie».

Dincolo la masă iar, vâtaful porunca lingurilor ce să facă și alea răspundeau «ascultăm vâtașe!»

Și sluga tot uitându-se și minunându-se a rămas cu ochii belii acolo și când s'a fost pomenit din uimirea lui, prepelița s'a fost ars p'o parte. O lui și el așa, sărută mâna cucoanei și plecă.

— Ei, ai fript'o mă? îl întreabă stăpân'seă cum îl văzu.

— Am fript'o, Măria ta, c'am cam ars'o. Și cum să n'o arz, că era acolo o putere de cocoană și niște coconi se jucau cu mer-de aur, și cocoana era cu stem... unde lu-ceferea prin casă... îți lua vederile, nu alte ceva. Și tacămurile Măria ta, a fost vorbind că noi bunioară... M'am minunat să spui drept, ș'am uitat și prepelița și tot.

Ii! se gândi fecioru de 'mpărat, aia e nevastă-mea, cum aș vrea s'o vĂz că dor mi s'a făcut de ea.

Și 'și făcu plan să vie a doua zi să vĂneze ceva și să se ducă el singur s'o roage să lase să frigă acolo ca să poată vedea cine e și cum și ce fel.

Veni a doua zi, și se'ntâmplă de 'mpușcă iar o prepeliță și se duse s'o frigă la palatu din pădure.

Nevastă-sa că — acu noi știm bine că ea era, cum — văzu de departe, cum învĂță pe

vâtaful lingurilor să se ascunză la el în cizmă și apoi îl primi cu voe bună și 'i dădu voie să 'și frigă vĂnatu.

Iar întâmplându-se să fie tot la masă 'i zise să nu se mai căznească să frigă prepelița, și să vie să mĂnănce cu ea.

El cum auzi, cum mulțumi și începu a mĂnca.

MĂncă el, mĂncă pĂn' se sĂtură și după ce mai stĂtură de vorbă nițel, vru să plece. Dar nici n'apucă să facă doi pași spre ăse și unde 'ncepură linguurile și toate tacămurile să facă un vuet, de 'ți lua auzul.

— Ce e? ce — aveți de strigați așa? le 'ntrebă stăpăna casii.

— Ne-a furat vĂtaful, nu'l lĂsa să plece.

— Ba eă n'am furat nimic, zise feciorul de 'mpărat.

— Ba ai furat, strigară lingurile ne-ai furat vĂtaful.

Bietu om nu știa ce să zică, zise și el să 'l caute, dacă nu 'l crede. Și 'l cĂută cucoana și 'i găsi vĂtafu lingurilor în cărambu cizmei.

— Ei vezi că l-ai luat, zise dĂnsa.

— Ba zeă de l-am luat eă! respuse bietu fecior de 'mpărat supărat peste poate.

— Ei iacă, zise atunci cucoana, dĂndu-se pe față. cum n'ai luat tu acum lingura, așa m'am omorit eă copiii și voi m'i-ai scos ochii și n'ai pĂrăsit în voia fiarelor sĂlbatice.

Și pe urmă aruncă-se unu 'n brațele ă-lui l-alt și sărută-se și p'o parte și p' alta și împacă-se. Iar după ce s'au împăcat s'au dus la curtea 'mpĂrĂtească, a lĂsat 'mpĂratu-ăl bĂtrĂn puterea pe mâna fiu-sĂu și d'acolo 'ncolo aă trĂit în pace și 'n fericire, ș'au trĂit multă vreme c'au murit ci-că bĂtrĂni ca vremea bunioară, iar popa s'a dus dracului ca un popă.

Iar eă încĂlecaiă p'o viespe
Ș'o lĂsaiă la 'mneavoăstră 'n esle.
Să te duci, cucoane, că ești stĂpĂn.
Să puī să 'l dea și ei nițel fĂn.

Dumitru StĂncescu.

DIN POVESTILE UNCHIAȘULUI SFĂTOS

—
SCHIȚĂ DE CĂLĂTORIE
—

— URMARE —

VII.

Fiind la Câmpulung, am făcut cunoștință cu D. Șerbănescu, bătrân ca de 70 de ani.

Acestui om, vesel de felul său, îi place să facă cunoștințe, îi place să vorbească și să spună la glume, dară îi place mai mult să vorbească de întâmplările din 1848.

De câte ori aduce vorba de aceste întâmplări, de atâtea ori găsește să spună câte ce-va.

De fel din Câmpulung, a fost prin București, unde a studiat psaltichia și muzica vocală. După ce a sfârșit învățătura, a fost profesor multă vreme la Slatina, apoi s'a întors la locul nașterii sale iarăși ca profesor, unde este și acum.

Vorbind despre una, alta, după ce mi-a spus că este amărît de răutatea oamenilor, îmi arată prigoanele ce a suferit. Eu începui a duce vorba cercetând despre tinerețile sale și despre cele ce se întâmplase pe acele vremi.

El îmi răspunde :

Când eram băețandru, aveam glas frumos, pentru care am fost priimit între anaghoștii episcopului Ilarion, de la Argeș. Ce fericite timpuri!

Pe mine nu mă răbdă inima, și îl întrebai dacă nu cum-va știe ceva de cântecul *Mugur mugurel*.

— Cum să nu știu, îmi răspunde el; dară nu l'am cântat împreună cu cei-lalți băeți anaghoști, tovaroși ai mei, când boerii se traseră unul câte

unul cu coada între picioare, ca niște curci ploate?

Și gândindu-se nițel, începu a mi-l cânta în chipul următor :

Mugur, mugur, mugurel,

Mugur, mugurel.

Ia fă-te mai măricel,

Mugur, mugurel,

Că ni s'a urât cu iarna

Mugur, mugurel etc.

Și cu greutatea în țară.

Cărând fân cu sarcina

Sarcini de miș de oca,

De pe dealul Oitului

Și de p'al Gilortului.

Mugur, mugurel.

Batei, Doamne pe ciocoi

Sărăcii de noi

Cum ne bat și ei pe noi

Sărăcii de noi.

Dă le, Doamne, bani mai mulți

Sărăcii, etc.

Ca să fugă iar, prin munți;

Să fugă în țara nemțească

Banii să și cheltuească,

Cu toți să se prăpădească

Saturăi Doamne, de bani,

Mai scurtează-le din ani.

Sărăcii de noi.

Eu de mai mult timp umblam să culeg acest cântec. Încă în 1880 mi l'a procurat D. Racoviță student în drept, precum i l'a spus tatăl D-sale, locuitor în București.

Îl alătur aici și pe acesta, spre a fi cercetate amândouă versiunile de cei ce îl vor ști mai bine, ca ast-fel să

se alégă neghina din mazăre. Nici într'unul, nici într'altul n'am adăogat nimic; n'am scăzut nimic.

Puneți mâna pe cel ce va fi adevărat, și acela să rămăe de pomenire spre aducere aminte de timpurile fanarioților :

Mugur, mugur, mugurel
Mugur, mugurel,
Ia fă-te mai măricel,
Mugur, etc.

Că ne-am săturat de eamnă
Și de greutate 'n țară,
C'a mai fost oștire 'n țară,
Și n'a fost așa supărare.

Mugur, mugurel.
Bate, Doamne pe ciocoi
Săracii de noi,
Cum ne bat și ei pe noi,
Săracii, etc.

Dă-le, Doamne, bani mai mulți
Să mai treacă preste munți,
Să treacă 'n țara nemțească,
Ș'acolo să se prăpădească.
Săracii de noi.

De trei ori m'am întâlnit cu D. Șerbănescu, și de atâtea ori am și stat la vorbă timp îndelungat cu acest om respectabil.

În chioșcul din grădina sa unde îi place să-și bea cafeaua, două chipuri sunt așezate față în față : chipurile tatălui și al mumei sale.

Spuindu-mi de întâmplările din 1848, mi-a povestit cum a fost prins, cum a fost întemnițat și cum a scăpat. Și deschizând o carte scrisă de mâna lui, mă îndemnă să copiez, el dictându-mi, următoarele versuri, cari erau la modă pe vremea lui.

Versurile lui Ienăchiță Văcărescu, cum fu închis de fanarioți la Flămânda, monastire lângă Câmpulung, județul Muscel.

Suflet altul n'are
Chin ast-fel de mare
Foc ast-fel de greu (bis)
Trăesc moarte vie
Fără să mă știe
Altul de cât eu. (bis)
Zioa nu'mi dă pace,
Noaptea n'am ce face,
Greu mi-e 'ntru ascuns. (bis)
Unde cer dreptate,
Surdă răutate,
Nu'mi dă vr'un răspuns. (bis)
Mă 'ntinz în putere,
Cu glas de durere,
În sus și în jos. (bis)
Ce e sus s'ascunde,
Cine știe unde,
Sub acea perdea (bis)
Care n'o ridică
Zicând că l'e frică.
N'o putem vedea. (bis)
Ale lui slugi sfinte,
Mii de seci cuvinte
Celor ce vorbesc. (bis)
Cine nu'i cunoaște,
Că sunt vulpi, șerpî, broaște,
Ce'n zădăr trăesc. (bis)
Vii la omenire
Mai rea nesimțire
De piatră sunt toți. (bis)
Mai d'aproape rude
Mai rău nu aude
D'ai striga cât poți. (bis)
Căci n'am o putere
Să trec printre sfere
Doar va fi vr'un loc (bis)
Unde este-astâmpăr,
Nu vind nici nu cumpăr.
N'am stăpân noroc. (bis)
Un loc prea departe
De vecinica moarte
Ce-acum pățimesc, (bis)
Numai pentr'un nume
Să mă aflu 'n lume
Și-adecă trăesc. (bis)
Căud paharul morții

Stă in pragul porții
Alt ce-a mai rămas ? (bis)

Cântec de pe la 1830.

Alt nu este in viață
De cât tot lucrul mai bun
Și din dulci mai cu dulceață,
Ca iubirea de comun.

Uniți dar și noi să fim,
Și cu toți să ne iubim.

Că unirea când domnește
De obște între norod.
Fericirea in el crește
Și trecând aduce rod.

Uniți dar etc.
Unirea întemeiază
În tot locul bunătăți,
Iar ura înveninează
Ș'aduce mari răutăți.
Uniți dar etc.

Cântec vechi.

Trecu vara veni earna
Veni-va și primăvara.
Lasă, dragă, pîn' la vară
Să scoatem război-afară ;
Să chemăm vecinele
Să descurce firele.
Toată vara Ion cu Ioana ;
Dar când fu la sântu-Ioan
Lăsă Ioana pe Ion.

Cântec haiducesc.

Rău maică mai blestemat
Să șez in pușcă răsmat,
Să mănânc carne de miel,
Să bea vin din burdușel.
Ale! Codre! frate Codre!
Mai sloboadeți poalele
Să-mi acoper armele :
Vinturile, ploile
Ruginesc pistoalele
La pivnița Bratului
Bea Ghiță-al șelarului

Și Stoica-al ploscarului
Și inchină cu ploschița
D'o vadră și cinei oca,
Măi cerea cu polonița, (10 oca)
Dar ei bea pân' se chefea
Și d'un somn că ei dormea,
Dormea pin' la orî ce vreme,
Visa, niște vise rele.
Ale, frate Stanciule,
Visaiu pistoalele tale.
Le visaiu fără oțele
Și nici cu paturî la ele.
Și visaiu și flinta ta
Ședea 'n cuiu făr' de vergea,
Sărăcuț de maica mea!
Ne coprind potera.
Și visaiu și flinta mea
Dată 'n patru, frântă 'n doă.
Dar la capu dealului
Vezuiu vêful bradului.
Nu e vêful bradului,
Ci aripa steagului.
Căpitanu Bălăcanu
Cum vine cu potera.
— Dă-te, Stanciule, legat,
Să nu te ia ferecat,
Și cu gâtul tîu tăiat.
— Nu mă daș ție' legat
Că nu's muiere cu conciu,
Să zic că e nu mai pociu ;
Ci-s voinic cu comănac
Știu poterei ce să'i fac.
Dară soru-sa Flocica
Din gură așa zicea :
Adu-mî mie pe durda,
Că e fără giuvergea,
Să bag praf cu chivăra
Și gloanțe cu teșila.
Iar din gură-așa zicea .
— Căpitan Balaure,
Îndărăt cu potera,
Că te fac de mascara.
. . . . cruciulița ta,
Căpitanul răspundea,
Mai țineți fata de rău.
Verde foae de lalea,

Că mi prăpădi potera,
 Mă făcuși de mascara :
 Că mulți voinicii prăpădiși,
 Dar cum nu mi te gândiși
 Că sunt voinicel de lotru
 Și să mergi cu mine în codru.
 Frunză verde de vioară,
 Iubita mea surioară,
 Că mi am urit zilele
 Mutând căpetaele
 Ni la cap, ni la picioare
 Ni la dalbe brățișoare.
 Eă, neicută m'oiu scula
 Dacă tu mie mi'i da
 Apă rece din vedriță
 Sloiū de ghiață din guriță.
 Foae verde, foae lată,
 Iubita nenii d'odată
 Cu tine nejudecată
 Ori de vrei să mă iubești
 Ori în ce chip socotești.

În caietul său, D. Șerbănescu avea mai multe bucăți, dară n'am avut timp să le copiez, ba nici să le citesc, căci acel caiet nu l'a slăbit din mână. Ce va mai fi acolo, numai Dumnezeu și D. Șerbănescu știe.

Altă dată stând de vorbă, îmi spuse cât de rău s'a înțeles libertatea la noi. Și până la un punct oare-care, da dreptate muscalilor că sunt cam sgâr-ciți și nu dă poporului rusesc libertate.

Și mi povesti următoarele :

«La 1848 un ministru rusesc, voi să dovedească că ceea ce se făcea atunci, când libertatea ajunsese o molimă în toate statele, era o jucărie copilărească. Pentru aceasta chemă la o masă ce da el acolo la Petersburg, pe toți ambasadorii : adecă al Franței, al Austriei, al Engliterei, al Prusiei și cei-lalți, precum și mai multe dame de cele mari.

Sezură la masă. În timpul mănșării, aduse vorba despre libertate, ci toți ambasadorii lăudară libertatea,

ca pe o bine-facere pentru popor. Rusul tăcea și asculta. După ce sfârșiră tot ce aveau de țin spre lauda ei, rusul le zise :

D voastră ați vorbit, eă o să vă dau o probă despre libertatea D-voastră.

Lucrurile fiind pregătite de mai înainte, rusul, cu toți musafirii lui se sculară de la masă, și trecură într'un salon ale cărui ferestre da în grădină. Masa remasă încăcată, așa precum era ea.

Musafirii se miraū de aceasta și nu se domireau ca ce probă are să le dea.

Ei nu știeau, vezi, că nu de mult rusul cumpăraseră un urs mare alb, sălbatec, adus de prin ghețurile împărăției muscălești. Ursul era așa de rău, în cât nu se stăvea nimic sdra-van pe lângă dînsul, pentru aceea era ținut închis într'o cușcă.

Acestui urs slujitorii îi deteră drumul în grădină, după porunca stăpânului lor. Când se văzu ursul slobod, se ridică în două labe, începu a mormăi și a da pe d'aîntregul printre flori, și printre arbori.

Trecu pe lângă florărie și văzând atâtea geamuri, dete cu laba, sparse câte-va, și înțepându-se, începu a mormăi și mai grozav, acum fiind și necăjit.

După ce ocoli ce ocoli, dete preste ușa, care era deschisă de la sala unde mâncaseră musafirii cu rusul, stăpânul casei. Aci dacă intră, începu a trânti vasele de pe masă pe jos, — vase frumoase și scumpe, — a mânca câte ce-va din cele ce se aflau pe masă și ajunse să turbeze de durere, simțind usturimea ce'i pricinuisă sarea, de care își atinsese laba lui rănită.

Acum să fi văzut mormăituri grozave. Și răsturnând, și împingând jos

tot ce întâlnea, începu a se sui pe scară, trântind tot ce-i stă în cale.

Când văzură mosafirul rusului una ca aceasta, o băgară pe mână; cucoanele o sfeclică de tot: unele leșinată; pe altele le găsiră istericalele; eară altele se băgară pe sub mese sau pe sub canapele.

Rusul avea toate pregătite, spre a întâmpina ori-ce nenorocire ce s'ar fi putut ivi. Avea acolo câte va puscă bune cu câte două focuri.

— Ce facem, domnule? întrebă cei-lalți musafiri.

— Fie-care să luăm câte o pușcă, să ne așezăm care-și pre unde, să-l luăm la cătare și toți de o dată să descărcăm armele într'ensul. Armele sunt bine încărcate. Să-l țintim la ochi.

Luară puscile și se puseră la pândă.

Într'aceste ursul urca scările mormăind. Trosnea treptele supt dânsul, atât de greu era și de mare. Când fu în capul scării, o detunare de pușcă îngrozitoare se auzi. În același timp femeile deteră câte un chiot de pe unde se afla ele. Toți cu toții descărcară armele în bietul urs, și se pregătiră spre a trage din nou, dacă trebuința va cere. Un fum gros umplu întreaga casă. Trei gloanțe din toate intrară în ochii ursului.

Acesta răcnă cât îi luă gura. Se cutremură casa de urletul lui. Stete nițel în cumpănă ursul și odată, bândăbăc! căzu cât fu de lung. Cercă el să se mai scoale încă odată; dar dete d'a rostogolul pe scară la vale, și se opri tocmai jos. Aci apucă în brațe stâlpul pe care se rezema mânecarul scării, îl strânse cât putu, îl scutură, și făcându-se țândări, stâlp și întreg mânecarul căzu peste dânsul. Sângele gâlgăia gârlă dintr'ensul. Se mal bātu, mai cercă să se mai scoale; dară opinteala fu zadarnică;

căci rămase locului, și nu se mai mișcă. Acolo muri.

După ce se deșmeticiră din groaza ce dete peste dânsul, rusul îndreptă vorba către musafirul sêi:

— Eată-vê, Domnilor, libertușca. Dă drumul ursului, și el va veni să te sugrume. Dă drumul norodului mojiç, și el se va întoarce să-ți ia sufletul. Nu gândiți că noi suntem împotriva libertății; dară potrivit cu educația și priceperea gloatelor, treptat și încet, ca să știe el ce să facă cu libertatea, când o va dobândi întreagă. Nu vă jucați cu ursul, că el nu glumește, precum văzurăți.

Știu că or pomeni-o cât vor trăi, musafirul rusului. Nu știu însă dacă totuși se va fi întors vie-unul acasă care să împărtășească părerea rusului.»

Aceasta este una din mai multe povești, ce'mi spuse bătrânul.

Totuși eu cr z că D. Șerbănescu a scăpat din vedere că omul este tot d'auna om; și că ursul a fost și rămâne tot urs.

Altă dată imi spuse earăși:

«Era în timpul lui Alexandru Ghica. Ispravnic la Slatina era Costache Otetelișanul. El împreună cu alții erau înțeleși să facă o răsmeriță. De și se făceau pregătirile în taină, ajunse însă și la urechile noastre a profesorilor, căci eram profesor în Slatina, uneltirile Otetelișanului. Noi făcurăm cunoscut la București, despre cele ce se urzeau la Olt.

Poporul iubea pe Alexandru Ghica.

Trecuse vreme la mijloc. Noi credeam că arătările noastre nu s'au luat în băga e de seamă. Când într'o dimineață orașul Slatina se deșteaptă într'o plesnătură, trosnătură, chioțe și răcnete a vr'o trei poștași care mânau doi-spre-zece cai de olac, de

mâncău foc, inhămați la o droșcă. Ei străbătură orașul și se opriră drept la casele ispravnicului.

P'atunci când se vedea prin Slatina un asemenea echipagiū era lucru rar, o întâmplare însemnată.

Din trăsură se coborî la scara ispravnicului, Păucescu adiotant domnesc, și intră drept la boerul. Acesta o sfecli când văzu pe Păucescu. Adiotantul domnesc, nief una, nici doē, puse mâna pe ispravnic și îi spuse că din poruncă domnească este arestit.

Apoi, ducându-se la isprăvnicie, împuternici pe sameșul isprăvniciei să țină vremelnic locul ispravnicului.

În același timp alți boeri, credincioși ai lui vodă, călca satul Dimitresci din jud. Olt, și după arătările noastre găsiră o mulțime de gloanțe, fabricate în țaină, pe care le ridicară îndată.

Nu trecu mult și veni ispravnic la Slatina boerul Ioan Lahovari, om drept, milostiv și avut; păcat însă că nu prea vorbea bine românește.

Eū cântam bine p'atunci, aveam un glas foarte frumos. Boerului îi plăcea cântecele. Pentru aceasta îi căzusem tronc! la inimă. Vezi că era cam muratic, și iubareț.

Eram nelipsit din casa și de la masa boerului. Când da la mese și erau boerii și cucoanele poftite, boerul îmi făcea semn, pe la soroace, și eū mă sculam și începam a trage din gură câte o oltenească, sau câte un cântec de lume, care era la modă și toți mesenii se întreceau care mai de care să'mi zică bravo! eară cuconul ispravnic se îngrășea de mulțumire.

Deosebit de leafa mea de profesor, boerul îmi da de la sine altă leafă. Apoi la Crăciun și la Pasce, se scia rândul de haie. Numai mă pome-neam cu croitorul că vine.

— Ce vreți; mă? îi ziceam.

— M'a trimis cuconul ispravnic să ți iaū măsură.

— Nu'mi trebuie. Am haie destule. Să am eū zile să le port.

— Nu se poate. Coconul a zis, și trebuie să se îplinească porunca.

De voe, de nevūe, mă lăsam să'mi ia măsură. Când îmbrăcam hainele, întâi la ispravnicul mergeam cu ele. Se bucura cat un lucru mare, când mă vedea cu haie noi.

Când era la Crăciun ori la Paște milosteniile ce făcea, erau adevărate milostenii. Și fiindcă avea mare încredere în mine, mă punea să cercetez prin oraș, cine ar fi vrednic de milă.

Cătam și eū câte vr'un neguțator scăpătat, câte vr'o cucoană veduvă, ajunsă în sărăcie, câte vr'un boer urgisit de Domnie căroră le era rușine să ceară, și i le recomandam. El scotea pungoiul, și îmi număra gros, nu glumă, și mă însărcina ca să le duc la unele câte 10, la atele câte 20 galbeni, după obraz, și mă afurisea să nu le spuiū cine le trimite.

Eū drept să'ți spuiū, mă țineam cât puteam. Dară une-ori îmi scăpa din gură numele, văzând mulțumirile oamenilor, cari când vedea ajutorul neașteptat, cu ochii plini de lacrimi mulțumea, și mă ruga cu cerul cu pământul să le spuiū numele, ca să scie și ei pentru sănătatea cui să se rōge la Dumnezeu.

Veți astă pomană.»

Mi-a spus el multe; dară cine le mai ține minte? totul ce știū este că azi, bētrân de d'abiă își mai târaște trupul, nu mai vrea să știe nimeni de dēnsul. Cei pe cari i-a ajutat când era tânăr, nu vor să'l bage în seamă. Câte mi-a spus că a făcut la 48, și câte a suferit în urmă, ar avea și el

dreptul socotesc ; să'l ajutoreze țeara întru a'și putea căpătui copiii.

Dar oamenii lui 48, azi puternici, a uitat pe bietul Șerbănescu.

Umblă în sus și în jos. Vine de la Câmpulung în București cu cheltuială, șeade la han pe cheltuială, tré-padă, se roagă, și în cele din urmă se întoarce cu mâhnire în suflet, fără ispravă fără nimic.

Acum îl înțeleg eu ceea ce îmi spusă (Sfârșitul va urma)

nea altă-dată, de răutatea, de nerecunoștința și de prigonirile oamenilor. I-s'a impietrit inima. Nu mai crede pe nimeni. Și cu' toate astea inima îi dă brânci spre ideile progresului.

Iată ce va să zică când apucă de se înrădăcinează în inima cui-va din tinerețe o credință oare-care. Nu se mai poate desbăra de dânsa, nici la bătrânețe măcar să'l puî pe jaratec.

P. Ispirescu
culegător tipograf.

P E L A C .

(NUVELĂ).

Călătorii se grăbeau, se ghionțuiau pe puntea cea strâmtă, ca să pôta intra în vaporul *Căprioara*, care avea să treacă lacul Thun.

Cuferele erau grămadite.

Mașina, fometoasă, înghițea cu nesațiu, cărbunii pe cari focarii negri și plini de sudoare, îi arunca în gura sa roșie și arzătoare ; dânsa mormoia de mulțumire ; suflarea sa puternică se iuțea ; volbure de fum alb se rostogoleau molatic pe albastrul cerului.

Era o zi frumoasă de Septembrie, una din acele zile, în care natura întreagă e în sərbătoare și își împărtășește veseliea sa și oamenilor ; o zi în care din inimă rănite, din pepturi apăsate, ese fără voie acest oftat : « Azi e zi de traiu ! » Soarele ridea peste tot ; și pe pământ și pe apă. Pescărașii veseli se jucau în văzduhul curat.

Pe bord fie-care punea mâna pe câte un scaunel, își alegea un colțulet, și se așeza în voie ca să se bucure de vederea, care în vreme de două ceasuri, era să le farmece ochii și să le odihuească sufletul.

Cea mai mare parte din călători, ca tot-

d'auna și ca peste tot locul, erau Englezî. Se aflau familii numeroase compuse din câte șase tinere miss, pe ochi cu văluri de gaz verde ori albastru, îmbrăcate la fel, c-ochi de lână cenușie bătând în galben, în călțate cu ghete zdravene de piele, fără tocuri ; părul bălăiu, ori roșcodan, făcut coade prins d'asupra capului. Aceste familii, se așezau pe bănci de lemn puse d'acurmezizul în mijlocul vaporului. Tatăl se așeza la un capăt ; muma la cel-l alt ; un frate de șease-spre-zece până la douăzeci ani, cu o călăuză în mână, se așeza în mijloc. Astfel fără să le fie teamă de vr'o atingere streină, cele șease fete priveau și admiraui. Câte o dată, când fratele d'schidea călăuza și vedea că se apropie vr'o poziție vestită, toate mormoiau încet și arătându-și dinții lungi și albi.

— *O very beautiful, jes !*

Apoi aprinderea li se potolea ; liniștite, cu coatele lipite de trup, așteptau să li se arate vr'o poziție nouă.

Mai libere, mai sgomotoase, câte-va grupe stau pe băncile de pe margini, în voia închipuirii lor, vorbind, și judecând cu cu-

noștință. Unele perechi se admiră în tăcere; erau cei mai amorezați cari prin priviri schimbate cu repeziciune își împărtășeau impresiunile. Mai erau pe ici pe colo și câte-va perechi posace și arțăgoase, care nu se uitaū la același loc, și ar fi fost gata să se ia la gâlcăvă asupra impresiunilor, dacă ar fi rupt tăcerea, ce țineaū așa de înțeleptește.

O țerancă ténără cu infățișarea fără nici un chichirez, îmbrăcată în costum național, cu fustă groasă de lână roșie, în cap cu o pălărie de paie mare, de sub care atârnaū două code lungi și groase de păr bălan spălăcit, umbla prin vapor cu un coș cu struguri în mână.

— I! struguri, Ludovic, vreaū struguri. Și cu un gest de poftă copilărească, o mână micuță, înmănușată, apucă un ciorchine.

— Costă doi lei, zise Elvețiana, zâmbind prostește. Și puse pe genuchii cumpărătoarei câte-va foi de viță împurpurate de toamnă.

Bărbatul pe care-l chema Ludovic, plăti bombănind.

— Parcă ai fi un copil, Dina! Frumos strugure, nu vezi că e stafidit gata... Parcă n'ai mai văzut struguri de când ești. Când o să'ți vie minte?

Dina se roși, și buzele 'i se deschiseră puțin cu ironie.

— Nu fii așa, Ludovic, știți bine ca la Saint-Gervais, o lună întreagă, n'am pus poamă în gură, numai...

— Pe cele pe care le cumpărai în toate zilele copiilor, niște poame sălbatice din care n'am gustat nici o dată, zise bărbatul, grețos.

— Și ai făcut rău, căci fragii aceia mici și zmeura din pădure au un gust!... Gustă nițel strugurile asta... E foarte bun. — Și Dina, care 'și scosese mânășele, rupse un ciorchinașiu și i-l dădu soțului său.

— Îți mulțumesc, eu nu sunt copil și nu'mi place să cheltuesc banii pe fleacuri.

Călătoriile costă destul de scump, cu o nevastă ca dumnea, mai cu seamă. Aceste

cuvinte iar aduseră o roșeață fugarnică și arzătoare pe obraji și pe fruntea tinerei femei; o lacrimă străluci în ochii săi căprui, degetete strânsără ciorchina ce ținea și'l făcură să se miște: semnul unui necaz mut, ținut și stăpănit de judecată.

Ochii săi spuneau limpede privind apa lacului:

— Cum ași vrea să arunc ăst ciorchine... și să mă arunc și eu!

O gălbeneală bolnăbicioasă, goni roșeața fermecătorului său obraz, flacăra privirii 'i se stinse, ochii își luară din nou infățișarea lor gânditoare și mândră. Degetele 'i subțiri culeseră una câte una, ca cum-ar fi făcut'o fără să știe, broboanele strugurelui vrăjbei.

— Trebuie să 'i se pară amare, gândi un ténăr strein, care urmasă cu curiozitate peripețiile acestei scene conjugale și nu perduse un singur amănunt.

Acest ténăr era frumos ca un zeu, elegant, înalt; mustața sa subțire 'i cădea în jos spre barbă, învăluind pe jumătate o gură rumenă de o zugrăveală vrednică de un maestru; ochii 'i erau albaștri întunecoși. Putea să fie de vr'o două-zeci-și-opt până la trei-zeci de ani. Capul 'i arăta puterea, îndrăzneala, voința.

Privirile sale se ațintiră asupra Dinei și nu o mai părăsiră.

Ceva ascuns îl atrăgea spre dânsa.

Totul în ea 'i plăcu, îl atinse, îl incântă, îl cuceri. Acel obraz subțire, gălbinișos, suferitor cu trăsuri sculpturale, îl fermecă. Gura ei arăta o expresie grozavă de amărăciune și dispreț. Ochii negri cu resfrângerea aurie, erau misterioși. Păreaū reci la prima vedere, dar un observator cu băgare de seamă, descoperea în ei repede, adâncimea nemărginită. Observaseră mult, ochii aceia! plânseseră de asemenea mult plânseseră în ei, înăuntrul, cum plâng ființele tari ale căror speranțe sunt amăgite cu cruzime.

Aceia și acelea, care se întorc din țara

inchipurilor zadarnice, păstrează nu știu ce strălucire crudă de tristeță neștearsă.

— Cum aș vrea să știu trecutul acestei femei, își zise de o dată frumosul tânăruș pierdut în contemplarea Dinei; n'are nimic banal, sunt sigur; are inimă, voință, conștiință... toate lucruri rare. Dar are și o durere!

O chiamă Dina, un nume drăguț; bărbatul său e cu două-zeci de ani mai mare de cât ea; de ce s'a măritat așa? Bani s'o fi tirat într'o unire așa de nepotrivită? Nu, capul acela e prea nobil! vr'o potriveală a familiei, vr'o datorie de recunoștință pe care a plătit-o cu mâna și cu dragostea sa! A iubit, a putut iubi pe acest bătrân grosolan, al căruia caracter îl pricepui după proba ce 'm'i dădu? — Pe când aceste gândiri și altele o mulțime turburau, hărțuiau inima și inchipuirea necunoscutului, Loys de Wintz, acea care 'l făcea să cugete ast-fel, răpită de vederea peisajelor fermecătoare, ce se desfășurau în față-i, se da unei visări triste. Dina de Pontereau era o femeie dezmiardătoare, frumusețe aleasă în toată dezvoltarea celor trei-zeci de ani ai săi. Frumusețe pătrunzătoare, a cărei grație simplă și serioasă numai poezii și artiștii, o pricep.

Un cap de medalie antică pe un trup micuț, fără să fie slab, picioare de copil, mâini minunate, păr oacheș, adorabil din care câte-va fire 'i acopereau fruntea, pe când altele, pe grumaz, fâlăiau sub adierea vântului recorișor al lacului.

Găteala sa de călătorie era un capo-d'operă de gust parisian, care inebunește pe streine. O jupă de pânză albastră închis, cu încrețituri mici de tot, și fără altă podoabă de cât o eșarfă din aceeași stofă, brodată cu mătase de culoarea granatului, ușoare ca o dantelă. Vesta tot ca eșarfa, pălăria de paie albastre tot ca rochia, împodobită cu un mănunchi de mac; ciorapi albaștri și pantofii de marochin albaștri isprăveau această gingașă îmbrăcămintă.

Privirile cele vii conțin fluide magnetice nepricepute de învățați. Unii din noi, cei cu trecere poate, 'i-au simțit atragerea contra căreia nu te poți lupta. De o dată, ochii Dinei se întâlniră cu ai lui Loys.

Privirile li se izbiră cu infocare. «In sfârșit, m'ai văzut!» zicea privirea tânărușului.

Femeia, turburată, își plecă fără voie pleoapele, cum le pleacă omul în fața unei lumini strălucitoare.

Încercă să se cufunde din nou în visarea sa, să scape de acea stare ciudată care o coprindea fără voia ei, și 'i impresiona simțurile, 'i mișca inima. O putere nebiruită părea că o învăluie. Visarea sa zburase ca o părere speriată. Se simțea mângăiată de o rază a soarelui, inima sa zdrobită se înviora, se umplea de o bucurie misterioasă, fără nume. Bătăile inimei se iuțeau.

Ce e asta? întrebă voința mirată.

Se uită; o a doua zguduire o făcu să plece puțin capul; pleoapele pe jumătate închise, nu îndrăzneau să se miște; magnetizată, stăpânită, rămase nemișcată. Atunci un glas îmbătător începu să 'i spuie încetinel cuvinte, care o făceau să se roșească și să se îngălbenească. Simțea privirea streinului pe frunte, pe obraji, pe buze, pe grumaji. Apoi privirile periră și remaseră sărutări, sărutări de iubire.

Se sculă repede ca cum ar fi vrut să fugă. Picioarele sale mici, de Pariziană, avură senzația inflăcărată a unei sărutări. Luă pe bărbatul-său de braț și porni să se plimbe pe punte; dar și când se plimba și când sta jos, o ardea un foc necunoscut.

Se întoarse la locul său, și se așeză temătoare și fermecată, ca un copil stângaci căruia 'i e frică; căci ei 'i era frică de acea emoțiune, care o încânta și 'i era frică să nu o pearză. Dina remase ast-fel fermecată cu totul.

Bărbatul prăpădit de osteneală, când trece printr'o pustie trebuie să se dea odihnei, în oaza umbroasă și recoroasă sub palmieri pe marginea izvoarelor.

De o dată se făcu o mișcare mare pe vapor. Toți se mișcău. Suflarea găfâindă a mașinii încetă de o dată, vaporul se opri și o aruncătură de fum alb innotă pe d'asupra *Căprioarei*. Marinarii aruncau din răspuțeri sforile pe care le apucară alți marinarii de pe mal, și le înfășurau după niște drugii groși. Apoi puntea se așeză. Ajunseseră.

Un drum de fier lilipuțian leagă lacurile Thun și Brienz. O locomotivă și niște vagoane ce semănau a fi jucării de copii, așteptau pe călători.

Copilași sdraveni, trențăroși și murdari se tot învêrteau împrejurul călătorilor, rugându-i să le cumpere mănunchiuri. Aceste mănunchiuri erau făcute din unica floare a munților acoperiți de ghiață veșnică numită «steaua Alpilor»; floare drăgălașe și melancolică, ce s'ar crede că e tăiată dintr'o catifea deasă de culoare cenușie-gălbuie; floare fără miros și care nu se culege fără primejdie în fundul crăpăturilor; floare care poartă cernirea naturii la înălțimi unde omul nu poate trăi. — Mai mulți copii întinseră tristețele lor mănunchiuri spre d-na de Pontereau; dânsa vru să le ia, dar bărbatu-său o țări repede spre vagon. Tânăra femeie se așeză la ușe; cum o vădu un copil zise cu glas plângător:

— Doamnă, cumpără florile astea. Și o mână mică întinse încă un mănunchiu. Dina scoase punga și plecându-se, aruncă o monedă de argint. La această vedere toți cei-l-alți vinzători alergară întinzând spre dânsa mănunchiuri certându-se și îmbrâncindu-se.

Atunci Loys de Wintz strânse toate florile de pe la toți vinzătorii, le legă la un loc într'un mănunchiu și le dădu Dinei; ea le luă, subjugată de voința celui ce i le dăduse, și se puse jos încurcată pe când copiii, încântați, se certau pentru un pumn de arginți aruncați de tânăra. Dânsul intră atunci în vagonul unde, din întâmplarea care ocrotește, se zice, pe amorezați mai

era un loc gol; se așeză și remase iarăși în mulțea dar vorbitoarea sa privire. Tânăra femeie, cu mănunchiul de stelele Alpilor pe genuchi, părea că doarme.

Peste o jumătate de ceas ajunseră la Interlaken. La gară o mulțime de omnibuse așteptaă pe călători. D. de Pontereau alese pe al otelului Yung-Frau. Streinul cel frumos nu se dăduse jos din tren; se uita mereu rezemat cu coatele de fereastră ușii, la acea pe care o privise atât. Încă o învârtitură de roate și s'a isprăvit: nu o va mai vedea nici o dată! O mahnire nespusă, ciudată, îi strânse inima și se zugrăvi în cea din urmă privire de adio a sa.

Locomotiva porni cu mersul său repede spre lacul Brienz.

— Mititica, zise cu un ton mormoitor D. de Pontereau, soției sale, deschizând cuferele, rău te-ai amăgit! acea pasere trecătoare frumoasă, acel Antoniu al lacului Thun...

Dina zimbă.

— Decă ți-a plăcut; Ludovic?

— Era foarte frumos, dar de sigur că pe cât era de frumos pe atât era și prost; tu ai dreptate să fii așa de mândră, că ai făcut să te placă acea frumusețe minunată. Fie vorba între noi, nu mai ești tânăra, ce dracu! ai implinit trei zeci și trei de ani. Ai fi o proastă de nu te-ai prăpădi după el!.. Acu eă mă duc să-mi iaă jurnalele și scrisorile, mergi cu mine?

— Nu, îți mulțumesc, rămăi aci; dacă vrei, mă cobor și eă în grădină și stău acolo până te î întoarce.

— Nu ți schimbă găteala pentru masă?

— Nu; rămăi așa cum sunt.

— Cum vrei, dragă; dacă nu e el aici, pricep adăogă rizând cu un fel de șiretlic caznic D. de Pontereau. Aceste cuvinte făcură să nască o cugetare din inima turburată a Dinei: Vreaă să rămăi așa cum m'a văzut, așa cum amintirea mă înfățișază memoriei sale, de se va gândi vr'o dată la mine!.. Ce nebulie! Pentru ce să se gândească? Pentru ce?

O voce îi murmură blând: El se gândește la tine, îl vei mai vedea!

Cei doi soți se coborâră în grădina otelului: Grădina vulgară și încântătoare ca toate grădinile englezești, cu iarbă verde, cu flori îmbălsămate, cu hârdaie de arbuști rari. Ceea ce o făcea mai încântătoare, era vederea Yung-Fraului, cel mai plăcut și cochet munte, pe care sôrele apunând îl poleia și îi săruta vârful ascuțit.

D. de Pontereau își lăsă nevasta între două rodii înfloriți și se duse la poștă cum spusese. Dênsa se uită la el cum se depărta. Era un om de vr'o cinci zeci până la cincizeci și cinci de ani, cu ochiul stins, cu o brazul ofilit. În fie-care linie a acelei figurii, foarte frumoasă o dată, se citea: excesul, viața neregulată, cărora le pusese capăt o dată însurându-se cu o fată de familie bună, dragălașe, dar săracă.

Nevastă-sa îl iubise cu nevinovăție. Apoi nu trecu mult și ființa cea nevinovată pricipu cu ce bărbat secăt și neîncrăzător își legase viața. Suferi, se desperă, cugetă și se supuse soartei: inima sa răniță de desperarea vieții, îi duse și mărgini nădejdea de fericire dincolo de asta lume ticăloasă.

Foarte nobilă, foarte mândră, ținu să plătească cu prisos lui Pontereau datoria sa de recunoștință. N'o scăpase de sărăcie? Se dădu cu totul acestei sarcini și suferi cu vitejie amărăciunea și jalea vieții sale intime.

O femeie de așa valoare morală nu e ușor de ispitit. Dina rămase cinstită, cu totul cinstită cu trupul și cugetul. Nu era or cum o privilegiată? Nu avusese or cum mai mult de cât multe altele? Iubise și luase de bărbat pe acela pe care îl iubise. Era o aleasă! Câte femei trăiesc și mor fără să fi atins cu buzele acea băutură dumnezeiască: iubirea! Dacă idolul fusese răsturnat de suflarea realității, și o izbise cu cruzime în căderea sa, nimic în lume nu putea nimici amintirea nespasă și neperitoare a iubirii sale trecute.

Blândă, supusă, cam tristă, privea fără să se răzvrătească, cum îi se scurgea viața. Sănătatea sa șubredă o ajutase și ea să trăiască în acea stare de piroteală morală.

În seara aceea privind Yung-Frau, care se acoperea de nori ca și cu un văl, cădu într'o visare așa de adâncă în cât viața din afară nu exista pentru dênsa. Lacrimi îi se urcară în ochi din inimă; ele curgeau încet, încet, una câte una, tremurau ca o picătură de apă curată pe marginea genelor, alunecau fără șgomot d'alungul obrazilor îngălbeniți; mănunchiul de stelele Alpilor, prins la brăul paciniceii plângătoare, sorbea acea rouă amară. Dina nu avea conștiință de aceasta, perdută cum era în amintirile de altă dată. De ce trăim? vai! de ce suferim? Dênsa nu avusese familie; tatăl său murise până a nu se naște dênsa și mamă-sa născând'o. Epitropul său o dăduse după Pontereau, fericit ca un om practic ce era, de bogatul viitor al epitropisitei sale. Dênsa n'avusese copil; deziluziunea o luminase repede asupra nemerniciei fericirii sale.

Sănătatea îi se perdea, frumusețea, tineretea îi se treceau: o simțea. O mâhnire nespasă o apucase și o chinuia. O icoană plină de raze se ridică atunci din adâncimile inimei sale furtunoase: a necunoscutului de pe lacul Thun!

Frumusețea e îndumnezeirea formei, a zis'o un poet mare din timpurile noastre; ce suflet se ascundea sub acel acoperământ? ce inimă, ce porniri firești, băteau sub acea infățișare plăcută? se întreba Dina.

De o dată un fișit de frunze o făcu să ridice capul. Înaintea ei se ivi acela pe care îl visa. Cât-va tăcu, apoi zise:

— Nu m'am putut duce mai departe; nu știu ce putere ascunsă m'a întors spre dumneata. Mi-am curmat călătoria la Lucerna, unde mă așteptă tatăl meu, bolnav; am vrut să vă mai văd, să vă mai vorbesc, să vă spui...

Dênsa rămase mută, nemișcată, ascultân-

du' cu capul plecat, cu ochii în pământ. Niște voci 'i amintiră realitățile vieței. Slugile otelului vorbeau și ridea aprindând felinarile din grădină.

Galbenă, se ridică fără să se uite, 'fără să vorbească și intră într'un salon luminat într'un chip strălucit. Se vădu într'o oglindă cum era și 'i fu frică și milă de ea însă'si. Mănunchiul de stelele Alpilor era tot la brâu; il uitase.

Mi-a spus numele își zise ea încurcată, mi-a spus că peste două, trei zile se va întoarce la Interlaken și se va ține mereu după mine...

— În sfârșit, dădu Dunnezeu de te găsiu, zise D. de Pontereau intrând în salon și întinzând nevesti-sii câte-va scrisori, te-am căutat prin toată grădina.

— Mă iartă, Ludovic, 'mi era frig și am intrat aici să mă încălzesc.

Bărbatul mai spori câte-va vorbe asupra toanelor femeilor și se cufundă în citirea gazetelor.

Peste două zile petrecute în plimbări prin împrejurimile Interlakenului, Dina spuse că ar vrea să se întoarcă în Paris.

— Că bine zică, zeu; ai să ne întorcem; m'am săturat de lacuri, de munți, de urși și de ghețari.

Și se înturnară la Paris. D. de Pontereau începu iarăși să se ducă la club. Doamna din pricina sănătății se retrase puțin câte puțin din lume deslegându-se încet—încet de mulțimea de legături ce avea. Trăia cu o amintire; or-ce i-ar fi întors gândul de la dânsa, 'i-se părea nefolositor, nesuferit.

Cugetul 'i-se îngrijoră, se începu o luptă morală grozavă în inima sa; amintirea birui. Visa oare? Nu era o nălucire a închipuirii sale? Se afla într'adevăr unde-va vr'o ființă ca aceea care 'i siluia cugetarea? Da, trăia, 'i vorbise. Oh! cât de adânc 'i erau săpate în minte acele cuvinte! Ele 'i făceau bucuria, fericirea. După cum zgărcitul își pipăe comoara, ia pumn de aur în mână, il sărută, tot așa dânsa

lua unu câte unu fie-care cuvânt ce zisese el dându-'i o însemnare, un preț neobicei-nuit.

Un trăznet o smulse de la romanul său. 'I muri bărbatul. În cele din urmă ceasuri ale vieței sale, Ludovic de Pontereau, luminat în sfârșit, de și târziu, pricepu ce viață nesuferită făcuse să petreacă pe nevasta-sa. 'I fu milă și simți remușcare.

— Fii bine cuvântată, blândă și răbdătoare tovarășe a unui bărbat bătrân, zise el, ești tânăra încă și frumoasă, Dina, îți las averea mea, viitorul e al tău.

Iartă stânca care te-a adăpostit, vai! Adăpostindu-te îți luam vederea soarelui!

Dina văduvă și bogată, avu întâiu mult de furcă până să scape de străgănimile judecătoreșii ale moștenirei. Toemaî peste șase luni sfârși, își luă averea și se gândi la viitor. Ce 'i păstra ei oare, viitorul. Visul său de doi ani se va îndeplini? Va iubi dânsa fără remușcare, fără turburare, fără rușine? Dar dânsa fi-va iubită?

În fata putinței de a fi, totă ființa sa fu coprinsă de o bucurie nespasă.

Apoi cugetarea, cugetarea amară, o îngheță. De ce n'o căutase? Numele său era înscris pe registrul otelului Yung-Frau.

Când se întorsese în Paris, după întâlnirea de pe lacul Thun, nu avusese nebulina să nădăjduiască că 'i va întâlni într'o zi, pe neașteptate, pe uliță, la teatru? Astă grije o chinuise și o iucântase multă vreme!

Or-ce ar fi fost: uitare, or neputință, Dina se hotărâ să vadă din noiu pe acela către care 'i erau duse gândurile. Să 'i mai vază, să caute a'i cunoaște bine aplecările, aceasta era unica dorință a vieții sale. Familia lui Wintz era dintre cele mai bune din Geneva; tatăl lui Loys avea un post important în magistratură; fiul trebuia să fie ușor de găsit.

O prietenă din copilărie a d-nei de Pontereau se măritase și se stabilise în Geneva. Dina făcu s'o poftască acolo. Nu

era foarte firească pentru o văduvă să facă o călătorie spre a mai uita mâhnirea? Toate se petrecură de minune pentru Dina; prietena sa o primi cu dragoste; amintirile din copilărie sunt legături puternice, aș o însușire duioasă : cu cât înaintează omul în viață cu atât sunt mai dulci și mai dragi.

D-na Servois nu lăsa pe d-na de Pontereau să stea la otel : o luă la dânsa. Ți dădu toate amănuntele dorite asupra lui Loys de Wintz; nu era însurat, ceea ce o cam mira, căci multe mume și fete încercaseră să-l amăgească.

Dina ascultă aceste cuvinte cu o bucurie ascunsă.

A doua zi, zări pe Loys de la fereastră; din fericire era singură, căci altminteri turburarea ar fi trădat-o.

O apucă o poftă mare să-l vadă mai d'aproape! Va mai cunoaște-o sub vălul cernirei? Întâmplarea ți prii.

Se ducea într-o zi cu vaporul la Vevey. Loys de Wintz se afla împreună cu doi prieteni pe vapor. Dânsii vorbeau, rideau și fumau. Dina se așeză aproape de Loys. Va mai cunoaște-o? va veni la dânsa?

Grija o prăpădea; viața ți părea precumătată. Tinerii nu luară în seamă pe femeia cernită și ți urmări convorbirea lor veselă.

Veni vorba de femei. Dina se făcu că se

pierde în privirea malului, dar tremura : ceea ce era să auză era judecata sa.

— Femeile, zise Loys, sunt niște jucării drăgălașe; nebun acelu ce ți leagă viața cu ele. Schimbarea, noutatea, e adevărata fericire!

Primi această lovitură fără a scoate un țipăt, cu curaj. Tinerii putură da apoi cele mai ciudate teorii asupra femeii și bucuriilor vieții.

Dina nu mai auzi nimic, era prăpădită. Își aduse aminte de lacul Thun și de turburarea dumnezeiască ce o încântase. Ce nebunie o coprinsese atunci?

Viața o înspăimântă. Plecă îndată din Geneva sub cuvânt că are treburi, se duse de se îngropă de vie într-o singurătate pe marginea mării și putu găsi mângâiere făcând bine. Natura pentru acei cari o înțelege și o iubesc are balsamuri puternice; dacă marea plânge inimile rănite, soarele le mângâie.

Se tănădui încet—încet. O întâmplare o făcu să dea, acum câte-va zile de mănunchiul de stelele Alpilor care se uscaseră în fundul unui cufăr. Il luă, îl frecă în palmă și aruncă praful în vânt.

Aceste flori trebuiau culese prea aproape de prăpastie.... murmură dânsa.

Paria Korigan.

traducție de Dumitru Stăncescu.

FR. PONSARD.

O R A T I Ū S I L I D I A.

— Comedie într'un act în versuri —

SCENA II.

Aceași, Orațiū.

(Lidia șezând își aranjează coroana și își pune inelele. Se preface că nu vede pe Orațiū, care s'apropie încet și-o sărută pe gât).

Lidia (Prefăcându-se surprinsă).

A!. Cum, ești tu Orațiū?

Orațiū.

Orațiū, sclavul tău;
Mai fericit la tine ca la împăratul său.

(Beroe se retrage în cabinetul de toaletă, a cărui ușă rămâne întredeschisă).

Lidia.

Cuvintele-ți sunt bune, dar sunt lingușitoare.
Când Cezar e de față, vorbești tot ast-fel oare?

(Orațiū o ia de mână, și-i înconjoară talia cu brațul).

Dă-mi pace!. Îmi strici rochia.

Orațiū.

Ce ai, de ești atât
De rea, ca nici o dată? Sau poate m'ai urât...
Ce bine ești gălătită.. Să fie pentru mine?

Lidia.

Te 'nșeli! Sunt stele mândre pe bolțile senine,
Afară e un aer cum rar am respirat,
Amorul meu pe aripi dorește-a fi purtat
Și sunt atâtea tineri pe calea Apiană...
Voiam să le smulg văzul cu rochia asiriană.
Ce zici?

Orațiū.

Dar, mi se pare, c'ai zis să viū?

Lidia, (Părând a'și aduce aminte).

Așa,

Mi-aduc aminte. Vrei să rămâi?...

Orațiū.

Ași vrea

Fără îndoială!

Lidia.

Uite, credeam că întâlnirea
Ai și uitat-o sigur, răpit de mulțumirea
Din alte părți.

Orațiū.

O ! Doamne ! La dēnsaam cugetat
Intr'una.

Lidia.

Minți !

Orațiū.

Și timpul părea că'n loc a stat.

Lidia.

Adevărat ?

Orațiū.

Mecena m'ăștēptă, dar ce'mi pasă !
Să uit p'a mea Lidie, amorul nu mă lasă !

Lidia.

Cum ? Te căesci ?

Orațiū

Când sufer urătul, mă căesc
Dar când în fericire mă aflu, 'nveselesc

Lidia.

La masa lui Mecena falerno te desfată
Și limba ți-o deslégă cu inima d'odată.

Orațiū

Maî dulce e 'nbătarea prin rēsufflarea ta.

Lidia.

Mecena, poate multe să'ți spue te-ăștepta,
Când cū nu știū nimica afară de iubire.

Orațiū.

În adevăr, aceasta e 'ntreaga fericire :
Iubind, să n'ai în cuget de cât că ești iubit.
De șoaptele iubirei să fii din somn trezit,
Cu buzele întinse s'ăștepti o sērutare,
Și sufletul să simtă divina încântare
Prin care se ridică de la pământ la cer
Cătând să desvelească a inimei mister.
Mecena, sub povara ursitei îndoioase,
Imperiul ridică prin fapte glorioase.
Veghiază tot-d'auna l'al Romei viitor
Și, mândru că se află iubit d'al său poporū,
Ca vulturul cel falnic sub aripi îl umbrește,
Iar pentru-al face mare rēzboaiē pregătește.
Dar zeii viitorulū aģesea n'î ascund
Nici ochii nici gāndirea prin vālu-î nu pātrund ?
Ce zi urmează zilei de astă-zî, nu se știe....
A cugeta la dēnsa ar fi o nebunie.
Cu toate-acestea timpul se duce, și cu el
Se duce tinerețea, urmānd același tel,
Luānd cu dēnsa jocul de vesele cuvinte
Plăcutul somn și vērsta cu-amoruri'e sfințe.
Deci, dacā tinerețea e ca un vânt ușor,

Pe care nu 'l oprește nimic din al său zbor.
Să adunăm din vreme a fericirii flóre,
Și să sorbim, cu sete plăcerea trecătoare,
Lidio, — înțeleptul, încrezător în zeii,
Se bucură de viață, cât anii nu-i sunt greii;
E mulțumit, când mințea îi este inspirată
Spre a putea să cânte ființa adorată.
El nu dorește lucrul, și-acele bogății
Ce duc la desfrânare, la vițiu la orgii,
Amorul pentru dânsul e singura avere,
Amorul ce 'ntreține și viață și putere,
Amor, ca al Lidiei, pe care îl blestem,
Când ea îl izgonește, silindu-mă să'l chem.

Lidia.

A! Trădător, ce-alege mijloace sgomotóse
Spre-a îndupleca femeia cu vorbele-î frumoase.
Te-ași crede dacă-acelaș discurs n'ar fi rostit
Și alteia, 'nainte aci de-a fi venit.

Orațiu.

Minciuni!

Lidia.

Pe un Meceno să'l lași pentru'o Lidie
E lucru fórté lezne și 'n fapt și 'n poezie.
Dar pe frumoasa Cloe, e greu s'o părăsești.

Orațiu.

Ce? Cloe! Iaă de martorii toți zeii, că greșești
Pălându-mi conștiința c'o ast-fel de-acuzare,
Când n'am văzut pe Cloe de cât din depărtare.

Lidia.

Cu-asemeni jurăminte sunt mulți de seama ta.

Orațiu.

De sigur, am vr'un merit, de-a nu mă insulta?
A! negreșit, virtutea insulta o 'ncunună!...
Să mă trăsnească Joe, de-am spus vre o minciună!

Lidia.

Ei, bine, da! Se poate ca eă să mă înșel,
De și mă vęd silită să mă îndoesc ast-fel;
Te cred!... Orațiu, suflet din sufletul meă, viață
Din viața mea, mândrie și glorie măreață,
Poet sublim, ce 'mă farmeci simțirea, -- te iubesc!
(Orațiu e ingenuchi înaintea ei; ea-î trece brațul pe dupe gât.)
E poate vor'o 'ncântare a unui vis ceresc;
Să te iubesc atâta e poate o nebunie.
Remâi așa, și brațul de mine să te ție
Legat, — așa, — în lanțuri ca oamenii cei rei!..
Oh! te iubesc! Privirea-mi se 'neacă 'n ochii tei
Cătând un loc prin care în suflet să'ți coboare,
Oh! Dacăși fi, Orațiu, o rază de la soare

Să pot pătrunde 'n tine și gândul să-ți citesc...
Nu mă privi!... Vezi bine, că 'ncep să rătăcesc..

(Orațiū face o mișcare spre-a se scula).

A! nu!.. Remăi ești prinsul Lidiei, te supune!
— Tu nu iubești pe Cloe, nu este așa, oh! spune!...

Orațiū.

Să mă ferească cerul!

Lidia.

Și, e urătă.

Orațiū.

Da!

Urătă!.. Sulimanul se zice că l-ar da
Cu bidineaua.

Lidia.

Dinții sunt negri de te sperii...

Orațiū.

Intocmai; și-apoi părul e chiar c'al unei peri.

Lidia.

Nu vei iubi o altă femeie, nu-i așa?...

Orațiū.

Te-asigur!.. Pe nici una... Dar pe Lidia mea..

Lidia.

Repetă-mi! Oh! Repetă-mi acest cuvânt mereu!

Orațiū.

Prin tine, pentru tine va arde-amorul meu!..

Lidia.

Va trebui ca cerul să cază peste mine,
'Nainte ca un altul să 'mi placă după tine.

Orațiū.

De-ași fi pe malul rece al Pontului-luciu,
Său dac'ași arde 'n flacări, cu soarele vecin,
Te voi iubi și-atuncea pe tine, pentru care
Simțirea mea întregă e plină de-admirare.

Lidia.

Oh! Doamne! Ce cuvinte!..

Orațiū.

Și ce amor sublim!

(Va ur...)

Th. M. Stoeneanu.

